



T. C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**9-14 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARDA NARSİSTİK KİŞİLİK
ÖZELLİĞİNİN SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYET İLE
İLİŞKİSİ**

Yavuz Can MADENCİOĞLU
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Sevda ARSLAN

DÜZCE, 2021



T. C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**9-14 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARDA NARSİSTİK KİŞİLİK
ÖZELLİĞİNİN SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYET İLE
İLİŞKİSİ**

Yavuz Can MADENCİOĞLU
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Sevda ARSLAN

DÜZCE, 2021

KABUL VE ONAY

Yüksek Lisans Programı Çerçevesinde yürütölmüş olan
“9-14 Yaş Grubu Çocuklarda Narsistik Kişilik Özelliğinin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet İle
İlişkisi”adlı çalışma, aşağıdaki jüri tarafından oy birliğı / oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Tarihi:18/08/2021

TEZ SINAV JÜRİSİ



Yukarıdaki Tez, Yönetim Kurulunun / / tarih ve sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

29/07/2021

Yavuz Can MADENCİOĞLU

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince bilgi birikimini benimle paylaşmaktan çekinmeyen, gerek ders dönemi gerekse tez döneminde bana destek veren, katkılarıyla her zaman yanımda olan ve çalışmam boyunca bana rehberlik eden değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Sevda ARSLAN'a,

Yüksek lisans eğitimim sırasında ve hayatımın her döneminde yanımda olan, yardımlarını benden esirgemeyen, bu stresli dönemi atlattırma büyük katkıları olan canım arkadaşlarım Özge UYSAL, Beyza BÜYÜKKANBER, Mehtap KILIÇ, Hazal MADENCİOĞLU, Sümeyye DÜZGÜN, Gülay KAHRAMAN, Gülşah SABİR, Büşra PARLAK, Hatice ÇELİK, Rukiye YILMAZ ve Reyhan SAKALLI'ya,

Son olarak sevgi, sabır ve şefkatiyle hayatımın her döneminde yanımda olan, aldığım tüm kararları destekleyen, bana inanan ve bugünlere gelmemde büyük emeği olan, idolüm ve moral kaynağım canım annem Emine TEKİN'e teşekkür ederim.

Yavuz Can MADENCİOĞLU

İÇİNDEKİLER

| | |
|--|-----|
| KABUL ve ONAY..... | i |
| BEYAN..... | ii |
| TEŞEKKÜR..... | iii |
| İÇİNDEKİLER..... | iv |
| TABLOLAR..... | vi |
| SİMGE ve KISALTMALAR..... | vii |
| ÖZET..... | 1 |
| ABSTRACT..... | 2 |
| 1. GİRİŞ ve AMAÇ..... | 3 |
| 2. GENEL BİLGİLER..... | 5 |
| 2.1. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Tanımı..... | 5 |
| 2.2. Siber Zorbalığa Kuramsal Yaklaşımlar | 6 |
| 2.2.1. Önlem alma süreci modeli..... | 6 |
| 2.2.2. Barlett ve Gentile siber zorbalık kuramı..... | 6 |
| 2.2.3. Döngüsel süreç modeli..... | 8 |
| 2.2.4. Gerekçeli eylem kuramı ve planlı davranış kuramı..... | 8 |
| 2.2.5. Kullanımlar ve doyumlar kuramı..... | 9 |
| 2.2.6. Sosyal – ekolojik teori..... | 9 |
| 2.2.7. Genel gerilim kuramı..... | 10 |
| 2.3. Siber Zorbalık Nedenleri..... | 11 |
| 2.3.1. Zorbaya bağlı nedenler..... | 11 |
| 2.3.2. Kurbanı bağlı nedenler..... | 13 |
| 2.3.3. Zorba-kurban ilişkisine bağlı nedenler..... | 13 |
| 2.3.4. İnternete bağlı nedenler..... | 13 |
| 2.4. Siber Zorbalık Davranışları..... | 14 |
| 2.5. Siber Zorbalık Araçları..... | 16 |
| 2.6. Siber Zorbalığın Sonuçları..... | 18 |
| 2.6.1. Psikolojik ve fiziksel sağlığa yönelik sonuçlar..... | 18 |
| 2.6.2. Sosyal sonuçlar..... | 19 |
| 2.6.3. Akademik sonuçları..... | 19 |
| 2.7. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Yaygınlığı..... | 20 |

| | |
|--|----|
| 2.8. Narsisizm Tanımı ve Tarihçesi..... | 22 |
| 2.9. Kuramsal Açıdan Narsisizm..... | 23 |
| 2.9.1. Freud'a göre narsisizm..... | 23 |
| 2.9.2. Kohut'a göre narsisizm..... | 24 |
| 2.9.3. Kernberg'e göre narsisizm..... | 25 |
| 2.10. Narsisizm Türleri..... | 26 |
| 2.10.1. Kabul gören (normal) narsisizm..... | 26 |
| 2.10.2. Yıkıcı (patolojik) narsisizm..... | 26 |
| 2.11. Narsisizm ve Siber Zorbalık İlişkisi..... | 28 |
| 2.12. Hemşirelik ve Siber Zorbalık..... | 29 |
| 3. GEREÇ ve YÖNTEM..... | 31 |
| 3.1. Araştırmanın Amacı ve Tasarımı..... | 31 |
| 3.2. Araştırma Soruları..... | 31 |
| 3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman..... | 31 |
| 3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi..... | 32 |
| 3.5. Veri Toplama Araçları..... | 32 |
| 3.5.1. Kişisel Bilgi Formu..... | 32 |
| 3.5.2. Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği..... | 32 |
| 3.5.3. Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri-II..... | 33 |
| 3.6. Verilerin Toplanması..... | 33 |
| 3.7. Verilerin Değerlendirilmesi..... | 34 |
| 3.8. Araştırmanın Etik Yönü..... | 34 |
| 3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları..... | 34 |
| 4. BULGULAR..... | 35 |
| 5. TARTIŞMA ve SONUÇ..... | 44 |
| 6. ÖNERİLER..... | 51 |
| 7. KAYNAKLAR..... | 52 |
| 8. EKLER..... | 73 |
| 9. ÖZGEÇMİŞ..... | 83 |

TABLÖLAR

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Tablo 2. Ebeveynlerin Tanımlayıcı Özellikleri

Tablo 3. Öğrencilerin İnternet Kullanımına İlişkin Bazı Özelliklerin Dağılımı

Tablo 4. Çocukluk Çağı Narsizm Ölçeği Ve Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri-II'nin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 5. Narsizm Ölçeği ve Siber Zorbalık Envanteri II İle Bazı Tanımlayıcı Özelliklerin Karşılaştırılması

Tablo 6. Narsizm Düzeyi İle Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

SİMGE ve KISALTMALAR

SMS: Short Messaging Service

BGCM: Barlett Gentile Cyberbullying Model



ÖZET

9-14 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARDA NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİĞİNİN SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYET İLE İLİŞKİSİ

Yavuz Can MADENCİOĞLU

Yüksek Lisans Bitirme Tezi, Hemşirelik Anabilim Dalı

Tez Danışmanı Doç. Dr. Sevda ARSLAN

Temmuz 2021, 83 sayfa

Bu araştırma 9-14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve siber mağduriyete etkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte tasarlanmıştır. Araştırma Kasım 2020-Temmuz 2021 arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Düzce İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre Düzce merkezinde bulunan 100 ve üzeri kayıtlı öğrencisi olan 9-14 yaş grubu 18687 öğrenci oluşturdu. Araştırmanın örnekleme, evren sayısı bilinen Basit Rastgele Örneklem formülü yararlanılarak hesaplanarak ve kayıplar göz önüne alınarak 500 kişi olarak belirlendi. Araştırma çalışmaya katılmayı kabul eden 524 öğrenci üzerinde gerçekleştirildi. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu", Thomaes ve ark. (2008) tarafından oluşturulan, Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışmasını Akın ve ark. (2015) yaptığı "Çocukluk Çağı Narsizm Ölçeği" ve Türkçe uyarlaması Erdur-Baker (2007) tarafından yapılan ve Topçu (2014) tarafından yılında revize edilen "Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri – II" kullanıldı. Bu çalışmada narsistik kişilik düzeyi ile siber zorbalık arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmakla birlikte ($p=0.001$, $p<0.05$), narsistik kişilik düzeyi ile siber mağduriyet arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p=0,074$, $p>0,05$). Çalışma sonucunda, narsistik kişiliği olan çocuklara siber zorbalık konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Narsisizm, Narsistik Kişilik, Siber Mağduriyet, Siber Zorbalık

ABSTRACT

THE EFFECT OF NARCISSISTIC PERSONALITY TRAIT ON CYBERBULLYING AND CYBERVICTIMIZATION IN 9 TO 14-YEAR OLD CHILDREN

Yavuz Can MADENCİOĞLU
Master of Thesis, Nursing Department
Asosc. Prof. Dr. Sevda ARSLAN
July 2021, 83 page

This research was designed as descriptive and relationship-seeking type in order to determine the effect of narcissistic personality trait on cyber bullying and cyber victimization in children aged 9-14. It was carried out between November 2020 and July 2021. The population of the research, according to the data obtained from Düzce Provincial Directorate of National Education, consists of 18,687 students in the 9-14 age group with 100 or more registered students in the center of Düzce. The sample of the study was determined as 500 people by using the Simple Random Sample formula, the number of the population was determined, by calculating potential losses. The research has been carried out on 524 students who agreed to participate in the study. As a data collection tool in the research, "Personal Information Form" created by the researcher, Thomaes et al. (2008), the Turkish validity and reliability study was performed by Akın et al. (2015) "Childhood Narcissism Scale" and "Revised Cyberbullying Inventory – II" adapted in Turkish by Baker (2007) and revised by Topçu (2014). In this study, although there has been a weakly significant positive relationship between the level of narcissistic personality and cyberbullying ($p=0.001$, $p<0.05$), no significant relationship has been found between the level of narcissistic personality and cyber-victimization ($p=0.074$, $p>0.05$). In the result of research: It is recommended that children with narcissistic personality should be informed about cyberbullying.

Key Words: Child, Cyberbullying, Cybervictimization, Narcissism, Narcissistic Personality

1.GİRİŞ ve AMAÇ

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte teknolojiyi kullanan kişilerin karşılaştığı sorunlarda gelişim göstermektedir. Kapsamı ve sıklığı gün geçtikçe artmakta olan siber zorbalık bu sorunlara verilebilecek en önemli örneklerden birisidir. Literatürde farklı tanımlamalar bulunmakla birlikte siber zorbalık, internet veya çeşitli teknoloji araçları vasıtasıyla kasıtlı biçimde uygulanan taciz, hakaret veya tehdit davranışları olarak tanımlanabilir^{1,2}. Siber zorbalığın yaygın biçimleri arasında tehdit edici metin mesajları veya sosyal ağ sitelerinde iftira niteliğinde kötü niyetli mesajlar göndermek, internete izinsiz olarak aşağılayıcı resimler veya videolar yüklemek yer alır^{3,4}. Dedikodu yaymak, kullanılan telefon veya bilgisayar düzeyiyle alay etmek, şifre çalmak gibi davranışlar sıkça karşılaşılan siber zorbalık davranışları olarak belirtilmiştir^{5,6}.

Siber zorbalık yaygınlığı baz alınarak yapılan meta analiz çalışmalarında %3–4 ile %40 arasında değişen bir yaygınlığının olduğu, hatta bazı çalışmalarda bu oranın %50 veya üzerine çıktığını görülmektedir^{7,8}. Yaygınlığı değişim göstermekle birlikte önemi değişmeyen siber zorbalık, mağdur üzerinde pek çok ciddi etki bırakmaktadır. Siber zorbalık, anksiyete, depresyona yatkınlık, madde bağımlılığı dâhil olmak üzere olumsuz zihinsel sonuçlarının yanı sıra stres, uyku problemleri gibi sorunlarla da ilişkilendirilmiştir^{1,9,10}. Ayrıca düşük not, okulun erken bırakılması, okuldan kaçma oranlarını artırması gibi riskler de sonuçları arasında yer almaktadır^{11,12}.

Hoff ve Mitchell (2009) 351 öğrenci üzerinde yapmış oldukları çalışmada siber zorbalığın nedenlerini araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrenciler; romantik ayrılıklardan kaynaklı öfke ve üzüntü duygusunu, arkadaşlık aramaya bağlı reddedilmeden kaynaklanan kıskançlık duygusunu ve bir kişiyi gruptan reddetmek veya izole etme isteklerini siber zorbalık davranışına neden olarak göstermişlerdir. Ayrıca siber zorbalının bu davranış sonucunda kendilerini iyi hissetmeleri, mağdurların üzüntü, korku, öfke gibi duyguları yaşamalarını istemeleri, cinsiyet-ırk-din gibi özelliklere yönelik önyargıları da nedenler arasında gösterilmiştir¹³. Bu nedenlere ek olarak literatürde empati, narsisizm, yalnızlık, ahlaki kopukluk, saldırganlık gibi kişilik özelliklerinin de siber zorbalığa neden olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur^{14,15,16,17}.

Sosyal medya, genellikle kibirlilik, gösterişçilik, benmerkezcilik, kendini beğenmişlik ile tanımlanan narsistik kişilik özelliklerinin daha kolay ve kapsamlı biçimde sergilenmesine olanak sunar^{18,19}. Literatürde narsisizmin bireyi, başkaları tarafından gelebilecek tehlikelere karşı duyarsız hale getirdiği ve bu durumun siber mağduriyeti artırdığı bildirilmektedir²⁰. Bunun yanı sıra siber zorbalık ve narsisizmin birbirini doğru orantılı bir şekilde etkilediği²¹ veya aralarında ilişki bulunmadığını saptayan araştırmalarda mevcuttur²².

Literatür incelendiğinde çocuklarda narsistik kişilik özelliği, siber zorbalık ve siber mağduriyet konularında hemşirelik alanında kısıtlı sayıda araştırma bulunmakla birlikte çocukluk çağı narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve mağduriyet üzerine etkisini ölçen bir araştırma bulunmamaktadır. Buna ek olarak narsisizm ve siber zorbalık konulu çalışmalar arası tutarsızlık bu araştırmanın önemini artırmaktadır. Çalışmanın hemşirelerin konu hakkındaki bilgi ve birikimi artıracığı öngörülmektedir. Bu çalışma sonunda ortaya çıkacak verilerle özellikle çocuk sağlığı konusunda, okul veya hastanelerde çalışan hemşirelerin daha iyi hizmet verebilmesi için çocuk veya ergenlerde siber zorbalık sonucuna bağlı gelişebilecek ruhsal veya fiziksel sorunlar açısından farkındalığın artacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın öğretmenlerin, öğrencilerin, okul yöneticilerinin, sağlık çalışanlarının siber zorbalığa dair farkındalıklarının artırılmasıyla birlikte siber zorbalıkla mücadelede kullanılacak stratejilerin geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Düzce ilinde yapılan bu çalışmanın sonuçları Türkiye genelinde yapılabilecek çalışmalar için de yol gösterici nitelikte olacaktır.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda araştırma, 9-14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve siber mağduriyet üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte gerçekleştirilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Tanımı

Teknolojinin yaygınlaşması ve ulaşılabilirliğinin artmasıyla birlikte, zorbalıkta elektronik ortama taşınmıştır. Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle, zorbalık yapma biçimlerinde değişmiştir. 2000'li yıllarda gündeme gelen siber zorbalığın araştırmalara konu olmasıyla birlikte önemi de geçtiğimiz yirmi yıl boyunca artmaya devam etmiştir. Literatür incelendiğinde siber zorbalık kavramıyla ilgili birçok tanıma rastlamak mümkündür. Siber zorbalık terimini ortaya atan ve www.bullying.org ve www.cyberbullying.org sitelerinin yaratıcısı olan Bill Belsey, siber zorbalığı “bilgi ve iletişim teknolojilerinin, başkalarına zarar vermek amacıyla bir birey veya grup tarafından kasıtlı, tekrarlanan ve düşmanca kullanılması” şeklinde tanımlamıştır²³. Patchin ve Hinduja (2006) siber zorbalığı, birey veya grubun başkalarına yönelik elektronik ortamda (e-posta, sms, anlık mesajlaşma, bloglar, sohbet odaları, forumlar ve sosyal ağlar aracılığıyla) sürekli ve bilinçli biçimde gerçekleştirdikleri karalama, dedikodu, taciz, gözdağı verme, utandırma vb. rahatsız edici eylemler şeklinde tanımlamışlardır ve siber zorbalığı, geleneksel zorbalıkta görülen öfkenin teknoloji kullanımıyla fiziksel sınırların dışında ifade bulması şeklinde ifade etmişlerdir²⁴. Smith ve ark. (2008) siber zorbalığı, birey veya topluluğun teknolojiyi başkalarına zarar verme amacıyla gerçekleştirilen şiddet içeren davranışlar olarak, Palermi ve ark. (2017) ise kendini koruma şansı bulunmayan kişilere, elektronik araçlar vasıtasıyla zarar verilmesi şeklinde tanımlamıştır^{25,26}. Siber zorbalığın tanımları çeşitlilik göstermekle birlikte çoğu tanım: (1) Elektronik iletişim biçimleri, (2) Saldırgan bir eylem, (3) Niyet, (4) Tekrar ve (5) Mağdura zarar vermeyi içermektedir²⁷. Kısacası siber zorbalık kavramıyla, elektronik ortamda meydana gelen, içerisinde zorbanın ve mağdurun bulunduğu, her iki taraf için belirli etkileri bulunan, fiziki ortamların dışında ahlaki olmayan davranışlar biçiminde tanımlanabilir.

Siber mağduriyet ise birey veya grubun, bilişim ve iletişim teknolojileri vasıtasıyla ilişkisel veya teknik olarak zarar veren tutum ve davranışlara maruz kalması ve bu sebeple oluşan maddi veya manevi mağduriyetin oluşma durumu olarak tanımlanmıştır²⁸. Kısaca siber mağduriyet, siber zorbalık davranışının hedefi olan, bu davranışlardan etkilenen birey veya grupların yaşadığı durum şeklinde özetlenebilir.

2.2. Siber Zorbalığa Kuramsal Yaklaşımlar

Yaygınlığı ve önemi giderek artan siber zorbalık davranışının anlaşılmasına yönelik kuramsal çerçevenin azlığı önemli bir sorundur. Siber zorbalık davranışı için kullanılan kuramların çok azı doğrudan siber zorbalık için üretilmekle birlikte çoğu geleneksel zorbalık için kullanılan kuramların siber zorbalığa entegrasyonu sonucu oluşturulmuştur. Siber zorbalık davranışının çok dallı bir yapı göstermesi davranışın anlaşılmasını zorlaştırmakta ve kuramsal yaklaşımları çoğaltmaktadır. Aşağıda siber zorbalığın doğasını açıklamak için kullanılan kuramlardan bahsedilmiştir.

2.2.1. Önlem alma süreci modeli

Önlem Alma Süreci Modeli Weinstein (1988) tarafından ortaya atılmıştır. Modelde bireyin davranışını benimsemesi ve harekete geçmesinin beş aşamada gerçekleştiği açıklanmıştır²⁹. Daha sonra Weinstein ve Sandman (1992) tarafından revize edilen kuramın aşama sayısı yediye çıkartılmıştır³⁰. Bunlar: (1) sağlık probleminin farkında olmak, (2) problemin farkında olmak ama önem vermemek, (3) probleme önem vermeye başlamak ve ne yapacağına karar vermek, (4) davranışta bulunmama kararı almak, (5) davranışa geçmeye karar vermek, (6) davranışta bulunmak, (7) davranışı devam ettirmektir³¹. Kuramda geçen önemli bir kavram olan iyimserlik önyargısı ise insanların kişisel riskleri konusunda iyimser bir önyargıya sahip oldukları inancıdır, kısacası insanların dokunulmaz oldukları düşüncesidir^{32,33}.

Chapin (2016) tarafından Önlem Alma Süreci Modeli baz alınarak 1488 ergen üzerinde yürütülen araştırmada ergenlerin çoğunun siber zorbalığın farkında olduğu ve siber zorbalığın ergenler tarafından bir problem olarak görüldüğü bildirilmiştir³⁴. Araştırmanın diğer önemli sonuçları ise iyimserlik önyargısı ile yaş faktörünün doğru orantılı olduğu, Facebook kullanımı ve bu durumdan keyif almanın iyimserlik önyargısı ile ters orantılı olduğu bulunmuştur. Modelde basamak ilerledikçe iyimser önyargının azaldığı da araştırmanın bir diğer önemli sonucudur³⁴.

2.2.2. Barlett ve Gentile siber zorbalık modeli

Barlett ve Gentile Siber Zorbalık Modeli (**BGCM; Barlett & Gentile, 2012**) siber zorbalığı tahmin etmeye yönelik psikolojik mekanizmaları açıklayan yeni bir modeldir³⁵. BGCM öğrenmeye dayalı bir model olarak tanımlanmakla birlikte, siber zorbalığa özel olarak geliştirilen ve geleneksel zorbalık ile siber zorbalığı birbirinden kesin bir şekilde

ayırarak tek modeldir. Model Genel Saldırganlık (Anderson ve Bushman, 2002) ve Genel Öğrenme Kuramlarından (Gentile ve diğerleri, 2009) etkilenilerek oluşturulmuştur^{36,37}. Genel Saldırganlık ve Genel Öğrenme Kuramları, aynı veya benzer uyaranlarla pozitif olarak güçlendirilmiş öğrenmenin devam etmesinin, sonunda çeşitli öğrenilmiş sonuçların gelişimini teşvik ettiğini vurgulamaktadır. Bu tür öğrenilmiş sonuçlar bireyin kişiliğini şekillendirmeye yardımcı olacak şekilde otomatik ve kolayca kabul edilebilir hale gelecektir³⁸.

BGCM'nin dört önermesi bulunur. Bunlardan ilki siber zorbalık davranışını uygulama becerisinin ve öz yeterliliğin, birkaç erken öğrenme denemesinden geliştirilmesidir. Bir kişi teknolojiyi kullanan başka bir bireye saldırdığında bu saldırılar öğrenme denemesi sayılır ve bu denemelerde: saldırganın büyük olasılıkla (1) mağdur için anonim algılanması, (2) kurban ve saldırgan arasında fiziksel bir farkın anlam ifade etmemesi, (3) fiziksel olmayan siber saldırının kurban üzerinde (yara, morluk vb.) bırakmaması, (4). saldırganın mağdur üzerindeki etkisini doğrudan görmemesi ve (5) saldırganın yetkililer veya ebeveynleri tarafından tanınmasının ve cezalandırılmasının zor olması zarar vermeyi kolaylaştıracaktır. Her siber saldırı öğrenmeye yönelik bir deneme olarak içselleştirildiğinde, birkaç siber saldırının ardından, saldırgan bu durumu otomatikleştirerek, bu davranışını ileride kullanıma hazır hale getirecektir³⁸.

BGCM'nin ikinci önermesi ise davranışın otomatikleşmesinden ve kullanıma hazır hale getirilmesinden sonra siber zorbalığa karşı olumlu tutumların oluşmasıdır³⁸.

Teorinin üçüncü önermesi, siber zorbalık tutumlarının başarılı bir şekilde kişiliğin bir parçası haline geldikten sonra bu tutumların davranışları öngördüğü şeklindedir. Siber zorbalıkla alakalı yapılan çalışmalar bunu destekleyecek niteliktedir³⁸.

Dördüncü ve son önerme, modelde üstü kapalı bir şekilde yer almaktadır. BGCM'nin geleneksel zorbalığa karşı siber zorbalığı kademeli olarak açıkladığı ve her ne kadar her iki zorbalık arasındaki benzerlik fazla olsa da pozitif siber zorbalık tutumları ve davranış arasındaki korelasyonun, siber zorbalık ve geleneksel zorbalık yapma arasındaki korelasyondan anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmış ve modelde belirtilen önermeler siber zorbalığı tanımlamada daha ayırt edici bir rol üstlenmiştir³⁸.

2.2.3. Döngüsel süreç modeli

Döngüsel Süreç Modeli, zorbalık (çevrimiçi veya çevrimdışı) ile siber zorba olmak arasındaki temel süreçleri çözmeyi amaçlamaktadır. Döngüsel Süreç Modeli'nde iki süreçten söz edilmektedir. Bunlar: (1) mağduriyet sonrası yaşanan öfke ve hayal kırıklığı, (2) antisosyal ve riskli davranış içeriğine sahip medyaya maruz kalmaktır. Döngüsel Süreç Modeli mağdur olmuş bireyin öfkelenmesi veya hayal kırıklığına uğramasından sonra siber zorbalık eşiğini uyaracak veya azaltacak antisosyal ve risk davranışı içeriğine sahip medyaya çevirerek bu duyguları çözmeye çalışacaktır³⁹. Fanti ve ark. (2012) 1400 ergenle yaptığı çalışmada da şiddet içerikli medyaya maruz kalmanın siber zorbalığı etkilediğini bulmuştur⁴⁰. Model sonuçlarıyla benzer olarak Ak ve ark. (2015) yaptığı çalışma ile zorbalığa uğrama ve siber zorba olma arasında öfkenin aracı rolü ortaya konulmuştur⁴¹.

2.2.4. Gerekçeli eylem kuramı ve planlı davranış kuramı

Bu kuram sağlık davranışlarının gerçekleştirilmesine dair bireyden kaynaklı nedenleri ortaya koyan bir kuramdır. Ajzen ve Fishbein (1975) tarafından ortaya atılan ve bireylerin yüzde yüz kontrol edebildiği davranışlarını açıklamak için kullanılan Gerekçeli Eylem Kuramı⁴², daha sonra zaman ve davranışın oluşma koşulunun daima kişinin elinde olamayabileceği düşüncesi sonucunda, Gerekçeli Eylem Kuram'ına eklenen "algılanan davranış kontrolü" kavramı ile Ajzen (1991) tarafından Planlı Davranış Kuramı oluşturulmuştur^{43,44,45,46}. Kısacası Gerekçeli Eylem Kuram'ında davranışın tamamen gönüllü olduğu, Planlı Davranış Kuram'ında ise davranışın hem gönüllü hem de istem dışı yönlerinin olduğu söylenmektedir⁴⁷.

Davranış üzerindeki etki, davranış niyeti ile ortaya çıkmaktadır. Davranış niyeti, kişinin davranışa karşı isteği ve davranışı gerçekleştirmek için sarf ettiği çaba olarak tanımlanabilir. Davranış niyetinin oluşumunda; davranışa yönelik tutum, subjektif normlar ve algılanan davranışsal kontrol önemli bir yere sahiptir. Davranışa yönelik tutum, davranışın kişi tarafından olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmesi şeklinde tanımlanırken, subjektif norm, davranışın gerçekleştirilmesi veya gerçekleştirilmesine karşı sosyal baskı olarak açıklanmıştır. Algılanan davranış kontrolü ise kişilerin davranışı gerçekleştirmesine karşı algıladıkları zorluk veya kolaylık olarak nitelendirilmiştir^{43,48}. Doane, Pearson ve Kelly (2014) Gerekçeli Eylem Kuramı'nı siber zorbalığa uyarlamış ve siber zorbalığa karşı olumlu tutumların, siber mağduriyete uğramış kişilere karşı

empathinin ve siber zorbalıkla ilgili önlem içeren normların insanların çevrimiçi olarak başkalarına zarar verme niyetini etkilediğini ortaya koymuştur⁴⁹.

2.2.5. Kullanımlar ve doyumlar kuramı

Kitle iletişim araçlarının artmasıyla birlikte bu araçların kullanım amaçları da farklılık göstermeye başlamıştır. Kitle iletişim araçlarının ne amaçla kullanıldığı ile ilgili araştırmalar hız kazanmıştır. Elihu Katz tarafından 1940'lı yıllarda keşfedilip 1970'li yıllarda ismi konan ‘‘Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı’’ bu sorulara cevap vermeyi amaçlamıştır. Bu kuram, bireylerin belirli ihtiyaçlarını karşılamak veya belirli kişisel hedeflerine ulaşmak için bazı davranışları sergileyebileceğini öne sürer^{50,51}. Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı'nın beş temel varsayımı vardır. Bunlar: (1) izleyici aktiftir (2) izleyici insiyatif sahibidir (3) medya tek doyum kaynağı değildir (4) insanlar motivlerinin ve ihtiyaçlarının farkındadır (5) İzleyici yönelimleri araştırılırken, medyanın kültürel önemi hakkındaki değer yargıları göz ardı edilmelidir⁵². Kurama göre kişilik özellikleri bazı davranışların oluşmasında önemli rol oynar ve amaçlarının farkında olan birey davranışı bilerek seçer. Motivasyonlarının ve teknolojinin potansiyellerinin farkında olan kişi kasıtlı olarak başkalarına zarar vermek için siber zorbalık davranışına yönelebilmektedir⁵³.

Tanrikulu ve Erdur-Baker (2019) tarafından Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı'nı test etmek için yapılan çalışmada, kişilik özellikleri (çevrimiçi disinhibisyon, ahlaki çözülme, narsisizm ve saldırganlık) ile siber zorbalık güdüleri (eğlence, intikam, zarar vermek ve baskınlık) arasındaki etkileşim değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda ise katılımcıların neredeyse yarısının siber zorbalık davranışında bulunduğu ve kişilik özelliklerinin siber zorbalık davranışı ve motivasyonlarında önemli bir role sahip olduğu saptanmıştır⁵³.

2.2.6. Sosyal – ekolojik teori

Brongenbrenner Teorisinde ekolojik bağlamların hem bireyin kişiliğinden etkilendiğini hem de bireyin kişiliğini etkilediğini vurgulamıştır. Teori birey ve çevrenin etkileşimini kavramsallaştırmak amacıyla geliştirilmiş ve modelde birey davranışını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen beş farklı sistemden bahsedilmiştir. Bu sistemler sırasıyla mikrosistem, mezosistem, ekzosistem, makrosistem ve kronosistemdir⁵⁴.

Bireyin etkileşim içinde olduğu okul, aile, arkadaş gibi kişileri ve kişilerle olan ilişkilerini içeren mikrosistem, birey üzerindeki etkisi en büyük olan sistemdir. Mezosistem; temel anlamda mikrosistemler arasındaki ilişkilerden oluşmaktadır⁵⁴. Örnek olarak mezosistem aile ve akranlar, aile ve okul yönetimi gibi ilişkileri kapsamaktadır. Ekzosistem; ise bireyin doğrudan ilişkide olmadığı fakat mikrosistemde ilişkide bulunduğu kişiler aracılığıyla bireyi etkileyen etkileşimler bütünüdür⁵⁵. Ekzositeme ebeveynlerin meslekleri veya çalıştıkları işler (çalışma saatleri, iş stresi vb.) örnek olarak verilebilmektedir. Kişinin içinde yaşadığı toplumun kültürel değerleri, inanç sistemlerini, yaşam tarzlarını, yasalarını, sosyal ve ekonomik durumlarını içerir⁵⁵. Makrosistemler bireyi doğrudan etkilememekle birlikte bireyin sosyal ve ekonomik çevre gibi faktörleri etkilediği için bireyi de dolaylı yoldan etkilemektedir. Son ve tüm sistemleri barındıran sistem ise kronosistemdir. Bireyin zaman içinde olan değişimlerin bireyi nasıl ve hangi ölçüde etkilediğini ifade eden sistemdir. Normatif ve normatif olmayan değişimleri içermektedir. Normatif değişimlere kardeş doğumu, okula başlama örnek verilebilirken normatif olmayanlara ebeveyn boşanmaları, çocuk istismarı gibi durumlar örnek olarak verilebilir⁵⁴.

Wright (2016) sosyal ekolojik kuramı siber zorbalığa uyarlamıştır ve Bronfenbrenner'in kuramındaki ekolojik sistemleri siber zorbalık oluşumunda değerlendirmiştir⁵⁶. En içte bulunan halkada kişiye ait özellikler (yaş, cinsiyet, empati, geleneksel zorbalığa dahil olmak vb.) bulunmaktadır. Mikrosistem; ebeveynlik stilleri, zayıf ailevi ilişkiler, okul yönetimi ve öğretmenlerin siber zorbalığa karşı tutumları, düşük okul bağlılığı, akran bağlılığı ve akranlar arası siber zorbalık tutumları gibi faktörleri içermektedir. Mezosistem ise ebeveynlerin işsiz olması, aile çevresi, okul vb. durumları kapsar. Ekzosistem tüm medyaları, kurallar ve politikaları, makrosistem; bireyin ait olduğu kültürel yapıyı içermektedir. Son sistem olan kronosistem ise teknolojiye erişim, teknoloji kullanımı, çevrimiçi disinhibisyon durumlarını bulundurmaktadır⁵⁶.

2. 2.7. Genel gerilim kuramı

Gerilim Kuramı ilk olarak 1938 yılında Merton tarafından ortaya atılmıştır. Kişiyi suça yönelten durumun sadece olumlu hedefe ulaşamamak olmadığını öne süren ve kişinin acı verici veya rahatsız edici durumlardan yasal olarak kaçamamasının da suçluluğa etki ettiğini söyleyen Robert Agnew, 1985 yılında kuramı revize etmiştir⁵⁷. Robert Agnew üç genel gerilim türünün belli duygulara sebep olduğunu (Öfke, hayal kırıklığı vb.) ve

olumsuz ortamla birlikte bu gerilim durumlarının suça ilişkin davranışlara sebep olduğunu vurgulamıştır. Bu gerilim türleri : (1) olumsuz uyarıların yoğunluğu (örn. sözel veya fiziksel istismar), (2) olumlu şekilde değer verilen hedeflere ulaşma yetersizliği (örn. prestij, para), (3) olumlu uyarıcıların yokluğu (örn. iş kaybı, romantik partner kaybı) şeklinde belirtilmiştir⁵⁸.

Lianos ve McGrath (2018) yaptıkları çalışmada öfke duygusunun gerilim ve siber zorbalık arasındaki ilişkisini araştırmış ve gerilimin, siber zorbalık davranışını etkilediğini öfke duygusunun ise bu ilişkiye eşlik edebileceğini saptamışlardır⁵⁹. Literatür incelendiğinde Genel Gerilim Teorisi ve siber zorbalık arasındaki ilişkiyi inceleyen ve gerilim ile siber zorbalığın birbiriyle ilişkisinin olduğunu belirten araştırmalar mevcuttur^{60,61,62}.

2.3. Siber Zorbalık Nedenleri

Siber zorbalığın nedenleri literatürde farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Bunlardan ilki (1) zorbaya bağlı nedenler, (2) kurbanı bağlı nedenler, (3) zorba-kurban ilişkisi, (4) internete bağlı nedenler şeklindedir⁶³. İkinci sınıflandırma ise İçsel Motivler (intikam, daha iyi hissetmek, can sıkıntısını gidermek istemek ve eğlenmek, üstünlük kurmak, yönlendirilmiş duygular, kıskançlık, kıskırtmak, hayal edilen yeni bir kişiliği denemek ve anonimlik/disinhibisyon) ve Dışsal Motivler (sonucunun olmaması, yüz yüze karşılaşmanın olmaması, mağdurun özellikleri) şeklindedir⁶⁴. Her iki sınıflandırmanın da birbirleriyle ortak ve farklı yanları bulunmaktadır. Aşağıda nedenler İnselöz ve Uçanok (2013) tarafından yapılan sınıflandırma temel alınarak Varjas ve ark. (2010) tarafından yapılan sınıflandırmayla ortak noktaları ve farklı noktaları ile birlikte açıklanacaktır.

2.3.1. Zorbaya bağlı nedenler

Yapılan araştırmada katılımcılar siber zorbaları güvenilmez, sahtekar kişiler olarak adlandırmışlardır⁶³. Benzer olarak yapılan başka bir çalışmada ise siber zorbalı; düşük özsaygılı, korkak, güvenilmez vb. şekilde adlandırmıştır⁶⁵. Aynı çalışmada katılımcıların tanıdıkları siber zorbalık davranışlarının büyük bölümünün romantik ilişkilerin bitmesi sonucu gerçekleştiği bildirilmiştir⁶⁵. Kız arkadaşını kıskanan bir gencin de kız arkadaşıyla ilgili konuları çevrimiçi ortamda paylaşması bu duruma örnek olarak verilebilir⁶⁴. Baldry, Farrington ve Sorrention (2015), düşük empati düzeyinin de siber zorbalık yapmaya yol açan en önemli risk faktörü olduğuna dikkat çekmişlerdir⁶⁶.

İncelöz ve Uçanok (2013) yaptığı çalışmada katılımcıların büyük bölümünün siber zorbalığı “keyifli vakit geçirmek”, “şaka yapmak”, veya “can sıkıntısını gidermek” için yaptığını bildirmiştir⁶³. Benzer şekilde Vandebosch ve Van Cleemput (2008) yapmış olduğu çalışmada siber zorbalık davranışının incitme veya zarar verme amacı güdülmeyen sadece eğlenmek ve keyifli vakit geçirmek için yapıldığı sonucuna ulaşmışlardır⁶⁷. Varjas ve ark. (2010) da benzer şekilde gençlerin çevrimiçi ortamda daha iyi bir iş bulamadıkları için siber zorbalık davranışı yapabildiklerini saptamışlardır⁶⁴. Ayrıca literatürde intikam alma amacının da siber zorbalığa sebep olduğu bildirilmiştir⁶³. Benzer şekilde Varjas ve ark. (2010) zorbanın kendisine haksızlık eden kişiden intikam almak için siber zorbalık yapabildiğini ortaya koymuşlardır⁶⁴. Smith ve ark. (2008) yapmış oldukları çalışma ile özellikle kızların intikam alma isteğiyle siber zorbalık davranışında bulunduğu sonucuna varmışlardır²⁵.

Katılımcıların bir bölümü siber zorbalık davranışına zorbanın aile, arkadaşlar veya çevreden etkilenmesinin bir neden olabileceğini bildirmişlerdir⁶³. Aile ile ilişkilerin, aile dinamiklerinin veya aile içi tutumların gençlerin siber zorbalık yapma davranışlarına etkili olduğu belirtilmektedir⁶⁸. Ayrıca gençlerin, akranları ile birlikte hareket etme, akranların kışkırtması veya akranları desteklemek amacıyla siber zorbalık davranışına yöneldiği sonucuna ulaşılmıştır⁶⁹. Siber zorbalık davranışında bulunan gençlerin, okul ortamını olumsuz algıladıkları bildirilmiştir⁷⁰. Bu başlık altında Varjas ve ark. (2010) tarafından tanımlanan yönlendirilmiş duygular başlığını açıklamak doğru olacaktır. Kişinin önceki deneyimlerini içeren siber zorbalığa karşı bir motivasyon olarak tanımlanan yönlendirilmiş duygular, zorbalığa maruz kalmış bir kişinin buna yönelik masum birine duygularını dışarı çıkartmak amacıyla yaptığı siber zorbalık davranışlarıdır⁶⁴.

Literatür incelemesinde siber zorbalık davranışının arkadaş ortamında aktarımıyla, arkadaşlarını güldürme, daha geniş kitleler oluşturabilmesi sebebiyle motive edici olduğu düşünülmektedir²⁵. Bu araştırmayı destekler nitelikte İncelöz ve Uçanok, (2013) yaptığı çalışmada gençler siber zorbalık davranışına üstün görünme, dikkat çekme, arkadaş edinme sosyal kazanımların siber zorbalık için neden oluşturabileceğini bildirmişlerdir⁶³. Aynı şekilde Varjas ve ark. (2010) çalışmasında, üstünlük kurmaya dikkat çekerek başkaları tarafından takdir görme arzusu şeklinde tanımlamıştır ve bu durumu siber zorbalık için bir motivasyon olarak belirtmiştir⁶⁴. Zorbanın fiziksel kazanımları birtakım

fotoğraflar veya videoları tehdit biçiminde kullanarak maddi kazanç sağlayabilmeleri şeklinde tanımlanmıştır⁶³.

2.3.2. Kurbanı bağılı nedenler

Literatürde mağdurların cinsiyet, ırk, fiziksel ve duygusal özellikleri nedeniyle dışlanan bireyler olabildikleri belirtilmiştir⁶⁵. Aynı doğrultuda mağdurun farklı görünmesi, olumsuz bir üne sahip olması veya siber zorba tarafından kötü şekilde algılanması da siber zorbalığın nedenleri arasında gösterilmektedir⁶⁴. Yapılan çalışmalarda mağdurdan hoşlanmama, mağduru okulda rakip olarak görme, fiziksel veya zihinsel engelli olma, gay, lezbiyen, biseksüel ve transseksüel gibi cinsel tercihi farklı olmanın siber zorbalığa maruz kalma oranını artırdığı bildirilmiştir^{71,72,73}. Yalnızlık ve depresif ruh halinin de bireyi siber zorba ya da siber mağdur olmaya karşı savunmasız hale getiren özellikler olabileceği düşünülmektedir⁷⁴.

2.3.3. Zorba-kurban ilişkisine bağılı nedenler

İncelsöz ve Uçanok (2013) tarafından yapılan araştırmada arkadaşlar arasında görülen sorunlar, kavgalı olmak, insanların birbirini tanımaması ve yarış içinde bulunmak gibi özelliklerin siber zorbalık davranışına sebebiyet verebileceği bildirilmiştir. Smith ve ark. (2004) yapmış oldukları çalışmada zorba-kurban arasında yaşanan sorunların benzer şekilde siber zorbalık davranışına sebep olabileceği açıklanmıştır.

2.3.4. İnternete bağılı nedenler

İncelsöz ve Uçanok (2013) tarafından yapılan araştırmada, katılımcılar gizliliğe sığınma, çevrimiçi ortamdan dolayı rahatlık gibi ifadelerle internetin anonimliğini siber zorbalık davranışına neden olarak göstermişlerdir⁶³. Anonimlik siber zorbanın çevrimiçi ortamda, başkalarına yüz yüze söylemeyeceği sözleri söylemesi ya da başkalarına gerçek hayatta yapamayacağı davranışları dijital ortamda yapması olarak tanımlanabilir^{25,64}. Bu durumlara ek olarak çevrimiçi disinhibisyon etkisinden bahsetmek yerinde olacaktır. Çevrimiçi disinhibisyon, kişilerin çevrimiçi ortamdayken kendilerini sosyal normlardan, kurallardan ne kadar kopuk veya uzak düşündükleri veya davrandıklarındır^{75,76}. Yapılan araştırmada katılımcılar siber zorbaları güvenilmez veya sahtekâr kişiler olarak adlandırmıştır ve bu duruma, anonimliğin siber zorbalara sağladığı gizlilik üstünlüğünün sebep olduğu söylenmiştir⁶³. Siber zorbaların, kurbanın kendisini tanımadığı için hukuki

yaptırma, fiziksel şiddete, yetişkinlerden ceza alma gibi durumlara maruz kalmaması, zorba-mağdur arası güç dengesizliğinin önemsizliği çevrimiçi ortamda siber zorbalara istediğini söyleyebileceğini düşündürebilir ve bir motivasyon olarak görülebilir⁶⁴. Ayrıca gerçek hayatın aksine, çevrimiçi ilişkiler anonimlik hissi sunarak, öğrencilerin yüz yüze ilişkilerde karşılaşılabileceği kaygıdan bağımsız ilişkiler kurmasına yardımcı olabilir⁷⁶.

Yapılan araştırmalar, internet kullanım sıklığının, yüz yüze iletişimin azalmasının, sanal bağımlılığın da siber mağdur ve siber zorba olma olasılığını artırdığını bildirmiştir^{77,78,79}. Ayrıca çevrimiçi ortamın yüz yüze gerçekleşmemesi iletişimde yaşanan korkunun hissedilmemesinden kaynaklanan siber zorba davranışını tetiklediği ve çevrimiçi ortamda uygulanan zorbalık davranışının fiziksel şiddet, kanuni yaptırım (hapis cezası) gibi bir sonucunun olmaması da siber zorbalık davranışına neden olarak gösterilmektedir⁶⁴.

Tanımlanan ve sınıflandırılan bu özelliklere ek olarak belirli bir sebep olmaksızın bir kişiyi kışkırtmak, kişiyi siber zorbalık yapmaya teşvik edebilmektedir⁶⁴. Arkadaşının siber mağduriyet yaşadığını gören kişinin sahte hesaplar açarak arkadaşına siber zorbalık yapan kişiye zarar vermeye çalışması bu duruma örnek olarak verilebilir⁸⁰. Ayrıca zorbalık yapan kişinin, gerçek hayatta algılandığından farklı veya olmak istediği biriymiş gibi tanıtması da siber zorbalık davranışına sebebiyet verebilmektedir⁶⁴.

Yaş, cinsiyet gibi demografik özellikleri ile siber zorbalık davranışı arasında anlamlı fark olmadığını söyleyen çalışmalar olmakla birlikte^{25,81,82,83,84,85}, değişkenler arasında anlamlı fark saptanan çalışmalar da literatürde bulunmaktadır^{86,87,88,89,90}. Wang ve ark. (2009) yapmış oldukları çalışmada sosyoekonomik düzey ile siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişki saptamışlardır ve bu durumu sosyoekonomik düzeyin artışının teknolojiye erişimi kolaylaştırmasıyla bağdaştırmışlardır⁹¹.

2.4. Siber Zorbalık Davranışları

Siber zorbalık davranışı çeşitli şekillerde meydana gelebilmektedir. Literatür incelemesinde bu davranışlara birçok açıklama getirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Bu davranışlar aşağıda kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

Çevrimiçi Kavga (Flaming): Herhangi bir iletişim aracı vasıtasıyla kızgın ve kaba bir üslup kullanılarak elektronik mesajlar gönderilmesi olarak tanımlanan çevrimiçi tartışma, görüşlerin küçümsemesini veya tartışmalarda bireyleri kışkırtmayı da içermektedir^{92,93}.

Zarar Verme (Harassment): Kötü, kaba ve aşağılayıcı içerikli mesajların tekrarlayıcı biçimde birine yönlendirilmesi şeklinde tanımlanan zarar verme, bir zorbanın tek bir kişiye gönderdiği mesajlardan oluşabileceği gibi bir veya birden fazla kişinin tek bir kişiye yönelttiği yüzlerce, binlerce mesaj gönderimi şeklinde de oluşabilir^{89,93}. Zarar vermenin çevrimiçi kavgadan başlıca farkları; daha uzun süreli, incitme amacı güden, tekrarlayıcı bir eylem olmasıdır⁹⁴.

İftira (Denigration): Kişinin arkadaşlık ilişkilerine ve saygınlığına zarar vermeyi amaçlayan, kişi hakkında yalan, dedikodu, söylenti yayarak yapılan davranışlardır^{93,95}.

Başka Bir Kimliğe Bürünme (Impersonation): Çevrimiçi ortamda, kişiye zarar verecek, onu kötü duruma sokacak şekilde onun adına materyal göndermek ve paylaşmaktır⁹⁶. Zorbalık yapan kişi bunu mağdurun hesabındaki kişilere saldırmak için kullanmakla birlikte, şifresini elde ettiği mağdura da doğrudan zarar verebilir⁸⁹.

İfşa Etme ve Aldatma (Outing and Trickery): İfşa etme ve aldatma kişinin sırlarının, utanç verici bilgilerinin veya resimlerinin çevrimiçi ortamda paylaşılması şeklinde ifade edilebildiği gibi kişinin sırlarını açığa çıkartmak için konuşmak, bunları kaydedip internet ortamında paylaşma şeklinde de ifade edilebilir⁹³. Bu tür zorbalık birini tehdit ederek kullanılabileceği gibi biten bir ilişki ardından intikam amacıyla da kullanılabilir⁹³. Bu iki davranış arasındaki temel fark; aldatma davranışında, zorba mağdurun yakın arkadaşymış gibi bilgileri elde ederek paylaşımında bulunurken, ifşa davranışında ise zorba mağdurun haberi olmadan bilgilerine erişerek paylaşımında bulunmaktadır⁹⁵.

Dışlama (Exclusion): Kişinin çevrimiçi gruplardan kasıtlı ve acımasızca dışlanması veya kişinin görmezden gelinmesi şeklinde tanımlanan^{92,96} dışlama, kişinin sosyal ortamdan ya da arkadaş gruplarından uzaklaştırılmasıyla yalnızlaştırılarak kendini kötü hissetmesi istenmektedir⁹⁷.

Siber Taciz (Cyberstalking): Siber taciz, tekrarlanan yoğun taciz ve tehditleri içeren ve önemli ölçüde korku yaratan davranışlar olarak tanımlanmıştır⁹⁶. Kişiye özel fotoğraf ve ya videolarının çevrimiçi ortamda yayınlanmaması için şantaj uygulanması bu duruma örnek olarak gösterilebilir⁹⁸.

Cinsel İçerikli Mesajlaşma (Sexting): Cinsel içerikli mesajlaşma, internet veya cep telefonu aracılığıyla cinsel içerikli mesajların, görüntülerin ve videoların gönderilmesi, alınması, istenmesi olarak tanımlanmaktadır^{99,100}.

Birine Vurup Kaçma (Happy Slapping): Bir mağdura fiziksel bir saldırının filme alınmasını ve ardından filmin kurbanı alenen aşağılamak için dağıtılmasını içerir¹⁰¹.

2.5. Siber Zorbalık Araçları

Çevrimiçi ortamda meydana gelen siber zorbalık davranışı, elektronik cihazların gelişimiyle birlikte siber zorbalık araçları da çeşitliliğini artırmıştır. Literatür incelemesinde siber zorbalık araçları birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde ele alınmıştır^{89,102,103,104,105}. Siber zorbalık araçları genel hatlarıyla aşağıda verilmiştir.

Anlık Mesajlaşma: Anlık mesajlaşma, çevrimiçi ortamda iki veya daha fazla kişi arasında gerçek zamanlı gerçekleşen iletişim şeklinde tanımlanmıştır¹⁰³. Siber zorbalık, akranlarını dışlamak, sahte hesaplar oluşturmak, mağdurun listesinde bulunan kişilere mesaj yollamak veya mağdurun müstehcen fotoğraf/videolarını paylaşmak için anlık mesajları siber zorbalık davranışlarında kullanabilmektedirler^{89,103}.

Cep Telefonu: Elektronik cihazların gelişmesindeki artışla birlikte, siber zorbalık davranışı cep telefonu gibi materyallerle cinsel içerikli mesajlaşma, birine vurup kaçma vb. davranışların sergilenmesini daha taşınabilir ve uygulanabilir hale getirmiştir. Ayrıca cep telefonlarının anlık mesajlaşma, e-posta, oyunlar vb. gibi diğer araçları da içinde barındırabilmesi siber zorbalık için yüksek bir risk faktörü oluşturmaktadır. Cep telefonları, mağduru incitmek, tehdit etmek, utandırmak, kimliği belirsiz şekilde arayarak rahatsız etmek veya mağdurdan habersiz bir şekilde aldığı telefonunu başkalarına zarar vermek gibi siber zorbalık davranışına hizmet eden amaçlar doğrultusunda kullanılabilir^{103,106}.

E-posta: Çevrimiçi iletişimin en yaygın türlerinden biri olan e-postalar, işitsel veya görsel materyaller içerebilmekte, ayrıca bir anda zarar verici veya incitici bir mesajın birden fazla kişiye gönderebilmesine olanak sağlamaktadır^{89,103}. Ayrıca siber zorba, kimliğini gizleyerek kolay bir biçimde sahte bir veya birçok hesap açarak siber zorbalık davranışını yakalanma korkusu duymadan gerçekleştirebilmektedir¹⁰⁶.

Sohbet Odaları: Sohbet odaları, senkronize bir konferans biçimi olan, kullanan kişilere sözlü, sesli veya görüntülü sohbette izin verebilen, sosyal etkileşim veya bilgi paylaşımının sağlandığı platformlardır. Bu platformlarda zorbalık, mağdura yönelik cinsel içerikli konuşmalar, mağdurun duygu veya düşüncelerine yönelik saldırılar ve mağdura yönelik utandırıcı davranışlar şeklinde görülebilmektedir¹⁰³.

Sosyal Paylaşım Siteleri: Sosyal paylaşım siteleri, kullanıcılara profil sayfalarını veya içeriklerini oluşturmalarına ve bunları sistemde bulunan diğer kullanıcılarla paylaşmalarına olanak tanıyan, sosyal paylaşım katkı sağlayan web siteleridir^{107,108}. Sosyal paylaşım siteleri de siber zorbalık davranışının görüldüğü bir başka araçtır. Kavuk (2016) yapmış olduğu çalışmada siber zorbalık olaylarının sosyal paylaşım sitelerinde ortaya çıktığını bildirmiştir¹⁰⁹. Ayrıca yapılan bazı çalışmalarda sosyal paylaşım sitelerinin aşağılayıcı veya utandırıcı iletilerin gönderilebildiği veya paylaşılabilirdiği, bazı sosyal paylaşım sitelerinin ise siber taciz, intihar, nefret suçları hatta cinayet suçları gibi davranışlarla ilgisi olduğu saptanmıştır^{110,111}.

Bloglar: Blog, yazılan bir çevrimiçi günlük veya bir web sayfasında yayınlanan düşüncelerin kronolojisi olarak tanımlanır¹⁰³. Bloglar siber zorbalığın, mağdurların fiziksel görünüşleri, zekâları, cinsel tercihleri ile ilgili düşüncelerini ve yorumlarını yazabildiği, insanlarla dalga geçebildiği veya onlara saldırmak için kullanabildiği bir platform olması sebebiyle sıklıkla zorbalık için kullanılmaktadır^{103,112}.

Web Siteleri: Web siteleri de siber zorbalık davranışının sergilenebildiği çevrimiçi ortamlardan biridir. Web sitelerinde başkalarının hoşlanmayacağı fotoğraflar paylaşılabilir ve fiziksel kusurlarının görünmesine neden olunabilir, ilgi çekmek için mağdurun videoları paylaşarak mağdur aşağılanabilir, küçük düşürülebilir hatta sırf bu sebeple web siteleri oluşturulabilir^{4,93}.

Çevrimiçi Oyunlar: Dijital oyun, konsollar, el aygıtları, mobil aygıtlar ve bilgisayarlarda dâhil olmak üzere çeşitli dijital oyun aygıtları ve platformları aracılığıyla çevrimiçi veya çevrimdışı etkileşimi sağlayan platformlardır^{113,114}. Oyun oynamanın sağladığı sosyal etkileşim nedeniyle siber zorbalık için bir fırsat oluşturması bu konuda yapılan araştırmaları artırmıştır¹¹⁵. Ayrıca oyun oynayan kişinin sanal bir ortamda oyun oynaması, oyun oynadığı kişileri gerçek kişi olarak görmemesine ve daha saldırgan bir tutum sergilemesine sebep olabilmektedir^{89,93}.

2.6. Siber Zorbalığın Sonuçları

Siber zorbalığın, siber mağdur üzerine birçok etkisi bulunmaktadır. Ayrıca siber zorbanın, çevrimiçi ortamda kimliğini saklayabilmesi zorbalığı her zaman yapabilmesini sağlamakla birlikte, geleneksel zorbalığa göre daha fazla etkiye sahip olmasına olanak tanımaktadır^{116,117}. Siber zorbalığın sonuçlarını bilmek, siber zorbalık davranışının önemini kavramayı ve siber mağduriyet yaşayan kişinin fark edilmesini kolaylaştıracaktır. Siber zorbalık etkileri psikolojik ve fiziksel sağlığa yönelik, sosyal ilişkilere yönelik ve akademik performansa yönelik etkiler olmak üzere üç başlık altında açıklanacaktır.

2.6.1. Psikolojik ve fiziksel sağlığa yönelik sonuçlar

Siber zorba ve siber mağdur olma deneyimlerinin sıklığı ile gençlerin baş etmeleri gereken fiziksel ve psikolojik sorunlar arasında ilişki bulunmakla birlikte, gençlerin uğradıkları zorbalık türüne ve kişilik özelliklerine göre farklı tepkiler görülebilmektedir^{2,118}.

Siber zorbalığa maruz kalan gençler genellikle duygusal olarak sıkıntı ve korku duyduklarını ve siber zorbalara kızdıklarını bildirmektedir¹². Bir çalışmada, siber zorbalığa maruz kalan ergenler, anonim zorbanın kendilerini taciz etmesini önlemek adına yapabilecekleri hiçbir şey bulunmadığı için üzgün, umutsuz ve güçsüz hissettiklerini bildirmişlerdir¹¹⁹. Ayrıca yapılan başka bir çalışmada siber zorbalığa maruz kalan bireyler üzerinde öfke, üzüntü, korku, stres, yalnızlık ve depresyon gibi etkiler olduğu saptanmıştır¹²⁰. Yaman ve Peker (2012) yapmış olduğu araştırmada siber zorbalığa maruz kalan erkeklerin en çok öfke, kadınların ise en çok üzüntü duygusunu yaşadığını belirtmiştir¹²¹. Mitchell, Ybarra ve Finkelhor (2007) ise siber zorbalık deneyiminin gençler arasında depresyon, madde kullanımı ve suç işleme oranlarını yükselttiğini bildirmiştir¹²². Ayrıca literatürde siber zorbalık mağduriyetinin öz güven ve benlik saygısını olumsuz etkilediğini bildiren çalışmalarda mevcuttur¹²³. Dahası, siber zorbalık bildiren gençlerin intihar düşüncesini bildirme ve intihara teşebbüs etme olasılıkları daha yüksek bulunmuştur¹²⁴.

Bunlara ek olarak siber zorbalık mağduriyetinin psikolojik etkilerine ek olarak vücudun çeşitli yerlerinde ağrı, mide bulantısı, çarpıntı, uyku problemleri ve nefes almada güçlük gibi belirtilerde görülebilmektedir^{125,126}. Ranney ve ark. (2016) tarafından yapılan

çalışmada siber zorbalık mağduriyetinin travma sonrası stres bozukluğu ile ilişkili olduğu saptanmıştır¹²⁷.

2.6.2. Sosyal sonuçlar

Siber zorbalık deneyimleri, kişilerin sosyal ilişkilerinin yanı sıra aile ilişkilerine, kişilik algılarına yönelik zarar verebilmektedir. Literatür incelemesinde siber zorbalığa maruz kalan bireylerin sosyal kaygılarının da arttığı saptanmıştır². Bunlara ek olarak siber zorbalığa maruz kalan bireylerin başkalarına güvenmekte ve arkadaş edinmekte zorluk yaşadığı ayrıca siber mağduriyetin yalnızlıkla pozitif ilişkisi olduğu da saptanmıştır^{128,129}. Bingöl ve Tanrıkulu (2014) siber mağduriyet yaşayan gençlerin arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin de azaldığını bildirmiştir¹³⁰. Larrañaga ve ark. (2016), siber mağduriyet yaşayan bireylerin yaşamayanlara göre aileleri ile kurdukları iletişimin düşük olduğunu, anne ve baba ile saldırgan bir iletişim tercih ettiklerini saptamıştır¹³¹. Ayrıca siber zorbalığın ve mağdurların, daha az empati kurabildiği, ilişkisel saldırganlık derecelerinin daha fazla olduğu, akranları tarafından kabul edilmeyen bireyler olarak algılandıklarını düşündükleri sonucuna varılmıştır^{132,133}. Ybarra, Espelage ve Mitchell'in (2007), 10-15 yaş arasında değişen 1588 katılımcıyla yaptığı çalışmada, hem siber zorba olan hem de siber mağdur olan ayrıca cinsel tacize uğrayan mağdurların alkol, uçucu madde veya uyuşturucu hap kullandıkları, çeşitli suçları işleyen arkadaşlara sahip oldukları ve ebeveynleriyle yeterli duygusal ilişkiler geliştiremedikleri tespit edilmiştir¹²².

2.6.3. Akademik sonuçları

Siber zorbalık, çevrimiçi ortamda gerçekleşmesine rağmen mağdurların okul yaşantılarını ve algılarını da önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Schneider ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada, düşük not alan öğrencilerin yüksek not alanlara göre siber mağdur olma olasılıklarının iki kat daha fazla arttığı ortaya çıkarılmıştır¹³⁴. Siber zorba ya da siber mağdur olan veya hem zorba hem mağdur olan bireylerin okulu ve öğretmenleri daha olumsuz algıladıkları, ayrıca siber mağdurların okula bağlılıklarının da diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır^{134,135,136}. Ayrıca siber zorbalığa maruz kalan bireylerin okula gitmekten korktuğu, okul devamsızlığının arttığı ve okul notlarının olumsuz etkilendiği bildirilmiştir^{119,123}.

2.7. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Yaygınlığı

Siber zorbalık ve siber mağduriyet hem ülkemizde hem de dünyada ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir. Bunun en büyük kanıtlarından biri konu hakkında yapılan çalışmaların gün geçtikçe artmasıdır. Türkiye’de ve dünyada siber zorbalık ve siber mağduriyetin yaygınlığına ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bunlar aşağıda örneklendirilecektir.

Arslan, Savaşer, Hallett ve Balcı (2012) tarafından 372 ilkokul öğrencisinde yapılan çalışmada katılımcıların %18’inin sadece zorba, %15’inin ise hem zorba hem de mağdur olduğu saptanmıştır¹³⁷.

Ayas ve Horzum (2012) 413 ortaokul öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %18,6’sının sanal zorbalığa maruz kaldığı, %11,6’sının sanal zorbalık davranışlarını sergilediği görülmüştür¹³⁸.

Tanrikulu ve Erdur-Baker (2019), 1281 üniversite öğrencisiyle yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin %3’ünün sadece siber zorba, %17’sinin sadece mağdur ve %46,7’sinin zorba-mağdur olduğunu raporlamıştır⁵³.

Dilmaç (2009) tarafından 666 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin %22,5’inin siber zorbalık yaptığını %55,3’ü ise siber mağduriyet yaşadığını bildirilmiştir¹³⁹.

Erdur-Baker (2010) yaptığı çalışmada, yaşları 14-18 arasında değişen 276 katılımcının %12,6’sı siber zorba %19,5’nin ise siber kurban olduğu saptanmıştır⁷⁷.

Baştürk-Akça, Sayımer ve Ergül (2015) tarafından 7. ve 8. sınıflarda eğitim gören 200 öğrenciyle yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin %9,5’i sadece siber mağdur, %7’si sadece siber zorba ve %7,5’i hem siber mağdur hem de siber zorba olarak raporlanmıştır⁹⁴.

Topçu, Erdur-Baker (2016) 14-18 yaş arası değişen 1369 öğrenciyle yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin %24,5’inin siber zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür¹⁴⁰.

Serin (2012) tarafından 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda eğitim gören 4291 öğrenci, 727 müdür ve 916 öğretmen ile yürütülen araştırmada, öğrencilerin %9,4’ünün siber zorbalık

yaptıkları, % 11,8'inin siber mağduriyete uğradıkları ve % 5,3'ünün ise hem siber zorba hem de siber mağdur oldukları bulunmuştur¹⁴¹.

Spears ve ark. (2015) 12-18 yaşları arasındaki 2338 kişi ile yaptıkları araştırmada, katılımcıların yüzde 27,7'sinin siber mağduriyet yaşadığı, %1,8'inin siber zorbalık yaptığı ve %18,8'inin hem siber zorba hem de siber mağdur olduğu bildirilmiştir¹⁴².

Monks, Robinson, ve Worlidge (2012) ise yaşları 7 ile 11 arasında değişen 220 katılımcıdan oluşan araştırmasında, katılımcıların %5'inin birilerine siber zorbalık yaptığı raporlanmıştır¹⁴³.

Kowalski ve Limber (2007) tarafından 6., 7., ve 8. sınıflardan oluşan 3737 katılımcı ile yapılmış olduğu araştırmada, öğrencilerin %11'i yalnızca siber mağduriyet yaşadıklarını, %7'si hem siber zorba hem siber mağdur olduklarını ve %4'ü ise yalnızca siber zorbalık yaptıklarını belirtmişlerdir³.

Buelga, Cava, Musitu ve Torralba (2015) yaşları 12 ve 17 arasında değişen 1415 katılımcıdan oluşan araştırmalarında, katılımcıların %31,5'nin siber zorbalık yaptıklarını bildirmişlerdir¹⁴⁴.

Brewer ve Kerlake (2015) yaşları 16 ve 18 arasında değişen ve 90 öğrenciden oluşan katılımcı grubunda siber zorbalık yapanların oranının %13,5 olduğunu bulmuştur¹⁴.

Roberto, Eden, Savage, Ramos-Salazar ve Deiss, (2014) ise üniversite 1. sınıflardan oluşan 1606 kişilik örneklem grubunun %35'inin siber zorbalık yaptıklarını tespit etmiştir¹⁴⁵.

Garaigordobil (2015), 15-18 yaş arası 3026 ergenle yürüttüğü çalışmasında ergenlerin %30,2' sinin siber mağduriyet yaşadıklarını, %15,5'nin siber zorbalık davranışları sergilediğini bildirmişlerdir¹⁴⁶.

Vieno ve ark. (2015), 24,099 İtalyan ortaokul öğrencileriyle yürütmüş olduğu araştırmada, katılımcıların %11,8'nin siber zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir¹⁴⁷.

Kowalski ve ark. (2014), tarafından farklı ülkelerden 166 çalışma sistematik olarak gözden geçirilmiş, siber mağduriyetin yaygınlığının oranının %10 ile %40 arasında değiştiği ifade edilmiştir⁷.

Zhou ve ark. (2013) Çin’de bulunan ortaöğretim kurumlarında eğitim görmekte olan 1438 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin %35’inin siber zorbalıkta bulunduğunu ve katılımcıların yarısından çoğunun da siber mağduriyet yaşadıklarını bildirmiştir¹⁴⁸.

2.8. Narsisizm Tanımı ve Tarihçesi

Türk Dil Kurumun tarafından “kişinin kendi bedensel ve ruhsal benliğine karşı duyduğu hayranlık ve bağlılık veya özseverlik olarak tanımlanan narsisizm, Yunan mitolojisinde sudaki aksini görerek kendine aşık olan ve aşkıdan ölecek nergis çiçeğine dönüşen Narkissos’dan gelmektedir^{149,150}.

Mitolojiye göre; Narkissos, pek çok genç aşığını suçluluk duygusu hissetmeksizin reddeden, karşı konulamayacak kadar yakışıklı, bir o kadar da kendini beğenmiş ve inatçı biridir. Ameinius adında değersiz gördüğü bir aşığı, Narkissos tarafından kendisine verilen bir kılıçla intihar eder. Ameinius’un intikam duasına peri kraliçesi Nemesis cevap verir. Güçlerini kullanarak Narkissos’un âşık olmasını sağlar ancak bir koşulu vardır: “Kimseyi sevemeyen kendini sevsin.” Narkissos su içmek için bir gün nehrin kenarında eğildiğinde, sudaki yansımasını görür ve ona aşık olur. Hayatının geri kalanını ulaşamayacağı bu aşığa özlem çekerek geçirir. Kendisini bu zulümden yalnızca ölümün kurtarabileceğine inanan Narkissos göğsüne bir hançer saplayarak hayatına son verir¹⁵¹.

Bir diğer Narkissos hikâyesi ise Echo ve Narkissos üzerinedir. Çok konuşan bir su perisi olan Echo, genç ve yakışıklı Narkissos’a âşık olur. Eşinin diğer perilerle gönül eğlediği söyleyerek tanrıça Hera’yı üzen Echo, Hera tarafından cezalandırılır. Ceza olarak Hera, diğerlerinin söylediklerini tekrar etme yeteneği dışında Echo’yu konuşma özelliğinden mahrum bırakır. Echo, Narkissos ile birlikte olmak için uğraşır fakat başarısız olur çünkü Echo söylenen son sözleri tekrar etmek dışında konuşamaz. Narkissos Echo’yu reddettikten sonra, Echo geride sadece kendi sesi duyuluncaya kadar, büyük bir üzüntüyle ıssız nehirlerle süzülür. Narkissos, suyun yüzeyinde aşık olduğu güzelliği gördüğü, gümüş renkli bir göle rastlar. Bir süre sonra, gördüğü güzelliğin kendisi olduğunun farkına varır. Gördüğü güzelliğe dokunmak için suya doğru eğilir ve bu güzelliğe tutulur. Aksine (Echo’ya) dokunmak istediğinde suda hareler oluşur. Görüntünün kaybolduğunu gören Narkissos hayal kırıklığına uğrar ve kendini öldürür. Mitin diğer bir kısmı ise Narkissos’un öldüğü yerde açan çiçekle ilgilidir¹⁵².

Gençtan'ın da ifade ettiği gibi: kendini beğenmişlik, benmerkezcilik, başkalarının yaşadıklarını ve onlara yaşattıklarına karşı duyarsızlık, objelerle ilişki sürekliliğinin olmaması ve psikolojik dokudan yoksunluk gibi narsisizme ilişkin özelliklerin çoğu Narkissos mitolojisinde yer almaktadır¹⁵³.

Psikoloji yazısında bir kişilik bozukluğu olarak kabul edilen narsisizm teriminin tarihi Havelock Ellis'in (1898) psikolojik bir tutumu açıklamak için "narcissus-like" kavramını kullanmasına dayanmaktadır. Ellis, söz konusu kavramı cinsel duyguları kendine hayranlık içinde kaybolmuş bir kadın çerçevesinden tanımlamıştır¹⁵⁴ ve tanımlamasında kendi bedenini cinsel obje olarak seçen kişiler üzerinde durmaktadır¹⁵³.

Sigmund Freud (1910) modern psikanalizdeki narsisizm konusunun temeli kabul edilen makalesini yayınlamadan dört yıl önce "Three Essays On The Theory of Sexuality (Cinsellik Teorisi Üzerine Üç Deneme)" isimli makalesinde dipnot olarak "narsisizm" terimini kullanmıştır¹⁵⁵.

Psikanalitik bir bakış açısı ile narsisizmi ele alan ilk kişi ise Otto Rank'tir. Rank'te 1911 yılında yazdığı makalesinde narsisizmi, Ellis'e benzer şekilde, aslında cinsel öz-sevgi'yi ifade etmek için kullanmış olsa da kibir ve kendine hayranlık ile de ilişkilendirmiştir¹⁵¹.

2.9. Kuramsal Açıdan Narsisizm

Narsisizmi açıklamaya yönelik oluşturulan kuramlar, narsisizmin nedenlerini de içinde barındırmaktadır. Bu bölümde farklı kuramcılarının narsisizm üzerine görüşleri açıklanacaktır.

2.9.1. Freud'a göre narsisizm

Freud (1914) dış dünyadan çekilerek egoya yöneltilen libidonun narsisizm olarak tanımlanabileceğini belirtmiş ve narsisizm kavramının psikanalizdeki temelini oluşturan "Narsisizm Üzerine Bir Giriş (On Narcissism: An Introduction)" isimli makalesinde narsizmin, birincil ve ikincil olmak üzere iki biçiminden bahsetmiştir¹⁵⁶.

Birincil narsisizmde libidinal enerji başlangıçtan itibaren kendi benliğine dönüktür, nesnelere yönelik eksiklik hissedilse de nesnelere herhangi bir yönelim gösterilmemektedir, her çocuğun geçmek zorunda olduğu özel bir olgunlaşma sürecidir ve bu durumun sonucu olarak kişi kusursuz ve güçlü olma çabasıyla benliğini

yüceltir^{153,155,157}. İkincil narsisizm de ise kişi sürekli bir varoluş çabasıdır, eksiklik algısı kalıcı durumdadır, kişi kendini bir şeye ihtiyacı olmayan biri gibi düşünmeye çalışır fakat başarılı olamaz bunun sonucunda zihninde yarattığı öteki ile kendini eşleştirerek bu durumu aşmaya çalışır¹⁵⁷. Sonraki süreçte libidinal enerjisini dış nesnelere yönlendiren kişi, travmatik olaylar neticesinde libidosunu nesnelere geri çekerek benliğine yöneltir^{153,155}.

Freud, Narsistik terimini en az dört farklı anlamda kullanmıştır. (1) kişinin kendi bedenine cinsel bir nesne olarak yaklaşması ile ilgili cinsel bir sapkınlık, (2) kişinin libidinal olarak kendine yatırım yaptığı doğal bir süreç, (3) nesnenin gerçek özelliklerinden çok kişinin gereksinimlerine dayanan tipte bir nesne seçimi veya çevre ile ilişki sırasında nesne ilişkilerine gereksinim duymamayı göstermek, (4) özgüvenin biçimlerini anlatacak şekilde kategorize etmiştir¹⁵⁸.

2.9.2. Kohut'a göre narsisizm

Kohut patolojik narsisizmi, çocuğun yaşamının ilk yıllarında, kendiliğin bir uzantısı ve parçası olarak algıladığı kendilik nesnesi ile olan ilişkisinde ihtiyaçlarının karşılanmamasıyla oluşan normal gelişim hattında meydana gelen bir duraklama şeklinde tanımlamıştır^{159,160}. Kohut benlik yapısındaki; düşük öz saygı, depresyon, ihmal edilmiş derin değersizlik ve reddedilme hissi yaratan, savunmacı ve telafi edici yapılar tarafından klinik olarak ortaya çıkarılmış, bir yanıt ve güven verme açlığı olarak açıkladığı temel kusurları patolojik narsisizmin kilit noktası olarak belirtmiştir¹⁶¹.

Kohut sağlıklı bir benlik gelişimi için gelişimsel süreçte geçirilmesi gereken iki aşamadan bahsetmiştir. Teşhirciliği ve büyüklenmeciliği içeren ilk aşama olan “büyüklenmeci kendilik” aşamasında çocuk teşhirciliği ve büyüklenmeciliği içeren davranışları gösterir¹⁵⁹. Kohut çocuğun sergilemiş olduğu davranışlara kendilik nesnesi tarafından takdir gösterilmesinin, beğenilmesinin ve benzer şekilde coşkuyla karşılanmasının (aynalama) veya kimi zaman da çocuğa sergilemiş olduğu davranıştan kaynaklı travmatize etmeyecek düzeyde hayal kırıklığı yaşatılmasının sağlıklı bir kendilik gelişimine katkı sağlayacağını belirtmiştir^{159,162}. Bu dönemdeki travmatik deneyimler narsistik libidonun bastırılmasına ve kendilik içinde ayrı tutulmasına, çocuğun gerçek dışı benlik algısı veya aşağılık duygusu oluşturmaya neden olabilmektedir^{159,162}.

İkinci aşama olan idealize edilmiş ebeveyn imgesinde ise çocuk idealleştirdiği, rol model edindiği ve kusursuz olarak algıladığı ebeveynlerine yönelik “sen harikasin ve ben senin parçanım” şeklinde düşüncesiyle kendilik gelişimini devam ettirmekte, kendine güven duymakta ve güçlü hissetmektedir^{159,166}. Ancak bu dönemde yaşanan ebeveyn kayıpları, çocuğun idealizasyonunun engellenmesi veya çocuğun büyülenmeciliğine yönelik yaşatılan yoğun kırılmalar çocuğun öz saygısını düzenleyici yapıların gelişimini engellemektedir^{159,163}. Bunların sonucunda çocuk kendini tanıyamamakta, hatalı benlik algıları üretmekte ve gerçek dışı imgelere bağımlı büyülenmeci bir tutumla yaşamına devam etmektedir¹⁶⁶.

2.9.3. Kernberg’e göre narsisizm

Kernberg (2004), narsistik kişilik bozukluğunun temelinde patolojik kendilik sevgisi, patolojik üst benlik yapıları ve patolojik nesne sevgisinin olduğunu ileri sürerek narsisizmin gelişimsel bir duraklama olduğuna karşı çıkmıştır¹⁶⁴. Narsisizmi çocuğun üç yaşına kadar yaşamış olduğu ebeveynleri kaybetme veya ebeveynler tarafından terkedilme korkusuna karşı geliştirdiği bir savunma mekanizması olarak görmüş ve bu durumun benlik aracılığıyla yetişkinliğe taşındığını belirtmiştir¹⁶⁵.

Kernberg (2004), duygusal açıdan doyurulmayan, soğuk tutumlara ve örtük bir saldırganlığın yer aldığı ailede yetişen bireylerin narsistik kişilik geliştirdiğini belirtmiş ve kişinin bu durumla baş edebilmek için üç temel yapıyı patolojik biçimde birleştirdiğinden bahsetmiştir¹⁶⁴. Bu üç yapı ideal benlik, ideal obje ve gerçek benliktir. İdeal benlik yani sağlıklı ebeveyn davranışları sonucunda gelişen, çocuğun mahrum bırakılmasıyla birlikte artış gösteren, çocuğun gerçek ihtiyaç ve duygularına yabancılaşmasına sebep olan bir benlik imajıdır. Çocuk, kendisi ile ilgilenen kişilerin güvenilmez olduğunu algılamakta fakat onlara karşı bağılılığından gelen çaresizliğini de engelleyememektedir. Sonuç olarak çocuk güvenilmez olarak algıladığı dünyaya karşı, mükemmel ve muhtaçlığı olmayan bir benlik imajı geliştirmiştir¹⁶⁵. İdeal obje ise, narsistik kişiyi, gerçek benliğin ihmalkâr görünüşüne olan öfkesinden korumak için oluşturulan, gerçek objenin, gerçekdışı yardımsever imajıdır. Yani çocuk uygun olan ebeveyn ilişkisini yaşama şansı olmayan ebeveynlerini kötü olarak kabullenmektense iyi olarak algılamaktadır. Narsistik kişilik bozukluğu da bu üç durumun birleşmesinden oluşan görkemli benlik şeklinde ifade edilmiştir. Görkemli benlik ise kendisini kendisine yeter olarak görmek isteyen aslında muhtaç olan çocuğun mükemmellik arzusudur^{165,166}.

Kernberg (1975) narsistik kişileri, kendilerini diğerlerinden üstün gören, insanların övgü ve sevgisine ihtiyaç duyan, gerçek ilgi ve empati gösteremeyen, başkalarını kullanma hakkında suçluluk hissetmeyen, kendilerinde olmayan şeylerin başkalarında olmasına karşı haset hissetme, başkalarının övgü veya hayranlıkları ölçüsünde hayatlarından zevk alma, klinik olarak ise övgü ve hayranlığa bağımlılık, aşağılık duygusu veya kendinden hoşnut olmama gibi özellikleri olduğunu belirtmiştir¹⁶⁷.

2.10. Narsisizm Türleri

Havelock Ellis'in 1898'de bir tutumu açıklamak için kullanmış olduğu kelimeyle başlayan ve artarak devam eden narsisizm araştırmaları beraberinde de birçok açıklamayı da getirmiştir. Narsisizm bir kişilik özelliği olarak kabul gören (normal) veya yıkıcı (patolojik) olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır. Aşağıda narsisizmin bu iki çeşidi açıklanmaya çalışılacaktır.

2.10.1. Kabul gören (normal) narsisizm

Camphell ve Miller (2011) tarafından kişinin benlik saygısının ideal düzeyde olması şeklinde tanımlanan normal narsisizm¹⁶⁸, Whitbourne (2012) tarafından ise duyguların dolu dolu yaşanması, amaçların peşinden gidilebilmesine imkân sağlayan ve dünyaya olumlu bakabilme kabiliyetini içeren bir narsisizm türü olarak tanımlanmıştır¹⁶⁹. Ayrıca normal narsisizm bireyin, hata veya eksiklerinden dolayı utanmasını ve öfke duymasını, başarılarıyla mutlu olmasını ve hem kendisinden hem de toplumdan beklentileri karşılamasına olanak sağlamaktadır¹⁵⁵.

Normal narsisizme sahip olan bireyler kendini tanıyan, hem oldukça başarılı hem de oldukça hırslı, kendilik algıları gerçekliğe uygun olan, eleştiriler karşısında özgüveni sarsılmayıp tam tersine kendisini eleştiriler karşısında besleyen ve doyuma ulaşmış kişiler olarak belirtilmektedir^{170,171,172}. Yani narsisizm belli bir seviyeyi aşmadığı müddetçe gerekli ve faydalı olarak gözükmekte ve özgüvenin zarar görmesine engel olmaktadır^{173,174}.

2.10.2. Yıkıcı (patolojik) narsisizm

Pincus ve Lukovitsky (2010) tarafından patolojik narsisizm kişinin benlik algısına karşı tehlike meydana geldiğinde var olan veya daha önce oluşturulan savunma mekanizmalarını kullanamaması ile ortaya çıkan, kişinin yaşamındaki devamlılığa

yönelik problemler olarak kavramsallaştırmışlardır¹⁷⁵. Akgün ve Uysal (2019) ise patolojik narsisizmi aşırı öz benlik sevgisine dönüşen narsisizm şeklinde tanımlamışlardır¹⁷⁶. Literatürde patolojik narsisizmin kişinin psikolojik varlığını tehdit eden güçlerden korunmak amacıyla düzenlenmiş bir kişilik örgütlenmesi olduğu da belirtilmiştir¹⁵⁵.

Patolojik narsisizm üç kategoride tanımlanabilir. Birincisi çocuk özsaygı düzeyinin gerilemesi ve hafif düzeyde narsistik karakteri yansıtan patolojik durumdur. İkinci olarak daha şiddetli ama bir ölçüde seyrek olan patolojik narsisizmdir. Hastaların temsili sırasında çocuğun kendiliği bir nesne üzerinden tasarlanır. Üçüncüsü ise en şiddetli olan narsistik kişilik bozukluğudur¹⁶⁴.

Tanımı ilk olarak DSM III tanı ölçütleri kitabında (American Psychiatric Association, 1994) yapılan patolojik narsisizm, DSM V'te Narsistik Kişilik Bozukluğu olarak incelenmiştir ve daha çok büyüklenmeci tipine odaklanılmıştır. DSM V'e göre kişiye narsistik kişilik bozukluğu tanısı konulabilmesi için aşağıda verilen belirtilerden en az beşinin karşılanması gerekmektedir¹⁷⁷.

1. Kendisinin çok önemli olduğuna dair kuvvetli bir inanca sahip olmak ve yetenekleriyle elde ettikleri başarıları abartmak, yeterli başarı gösteremese bile üstün bir kişi olarak tanınmayı istemek,
2. Sürekli olarak sınırı olmayan güç, başarı, güzellik, zekâ gibi özelliklere sahip olmayı istemek ve bunlar üzerinde düşünmek,
3. Kendisinin özel ve nadir biri olduğuna dair kuvvetli bir inanca sahip olmak ve bu inancın doğrultusunda kendisi yalnızca toplumun üst tabakasında bulunan bireylerin anlayabileceğini ve yalnızca onlarla arkadaşlık kurması gerektiğine yönelik kuvvetli bir inanca sahip olmak,
4. Çevresi tarafından takdir görme ve hayran olunma ihtiyacı,
5. Birçok şeye hakkı olduğuna inanma ve kendisinin diğerlerinden kayrılması gerektiğini ve kendisine özel bir tedavi biçiminin olması gerektiğine dair beklenti içinde olma,
6. Çıkarlarına ulaşmak adına diğerlerinden faydalanma ve ilişkilerinde diğerlerini daima çıkarları için kullanma
7. Empati yoksunluğuna sahip olma ve diğerlerinin ihtiyaçlarının olabileceğinin farkında olamama,

8. Başkalarını kıskanma ve kendisinin de kıskanıldığını düşünme,
9. Kibirli ve saygıdan uzak davranışlar sergilemenin yanı sıra eleştirel görüşlere kapalı olma ve eleştiriler karşısında aşırı öfke ve utanma duyguları sergileme¹⁷⁷.

Patolojik narsisizmin en önemli özelliklerinden birisi, dışarıdan gelen yorumlarla gelişmeye ve beslenmeye duyulan gereksinimdir. Bununla birlikte bu kişiler, aşırı özgüvene sahip, diğerlerine karşı umursamaz ve ilgisiz görünmekle birlikte diğer bireyler tarafından onaylanmayı içten içe istemektedirler. Bu doğrultuda kişi görünüşte öz güvenli durmakla birlikte gerçekte kendine güvensiz bir kişiliğe sahip olduğu söylenebilmektedir¹⁷¹. Ayrıca bu kişiler kendilerini hatalarıyla ve sınırlarıyla kabul edebilen bireyler değildir. Sürekli olarak idealize edilmiş benliklerini korumak için gayret gösterirler, empati yeteneğinden yoksun, küçümseyici, büyüklenmeci, diğerlerinin haklarını umursamayan bireyler olarak tanımlanmaktadır^{164,166}.

Kernberg (1975) empati yoksunluğu, duygusal boşluk hissi, büyüklenmecilik ve ben merkezilik şeklinde tanımladığı¹⁶⁷, Kohut (1977) depresyon, boşluk hissi, kırılabilirlik, empati ve dayanıklılık yoksunluğu şeklinde tanımladığı patolojik narsisizm kendi içinde ikiye ayrılmaktadır¹⁶⁰. Bunlar büyüklenmeci ve kırılabilir narsisizm olarak iki şekildedir. Büyüklenmeci narsisizmin teşhircilik, küstahlık, haset, aşırı talepkârlık, diğer kişilerin ihtiyaçlarını görememe, grandiyözite, hak görme ve kaygı düzeyinin düşük olması gibi özellikler tanımlanmıştır. Kırılabilir narsisizm için ise aşırı alçak gönüllülük, çekingenlik, eleştiriye hassasiyet, devamlı stres altında hissetme, acı çektiğini düşünme ve diğer kişiler ile kurulan yakın ilişkilerde fark edilebilecek kendilikle ilgili büyüklenmeci beklentiler gibi özellikler tanımlanmıştır^{178,179}.

2.11. Narsisizm ve Siber Zorbalık İlişkisi

Çevrimiçi ortamın, akranlar üzerinde hâkimiyet ve üstünlük kurma arzusunu içeren narsisizm salgınının en iyi yayılım aracı olmasına olanak sağlamaktadır^{19,180}. Narsist bireyler, intikam alma, diğerlerine zarar verme amacıyla siber zorbalık yapabilmektedirler. Olumsuz yorumla karşılaşan, beklediği derecede olumlu yorum, beğeni veya değerlendirme alamama da narsist bireyler için siber zorbalığa başvurmasında etken olabilmektedir. Bunlara ek olarak narsist kişi diğer bireyler üzerinde hâkimiyet kurabilir veya bu durumu eğlence aracı olarak kullanabilirler⁷⁶. Ayrıca narsist kişilerin kendilerine karşı üstünlük algıları, onları siber mağduriyet yaşamayacaklarına inandırmakta ve siber zorbalığa yönlendirebilmektedir¹⁸¹.

Literatür taramasında narsisizm ile siber zorbalık arasında doğru orantı olduğunu saptayan araştırmalar^{53,182} olmakla birlikte, narsisizm ile siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişki bulmayan araştırmalar da bulunmaktadır^{183,184}. Ayrıca literatürde siber mağduriyet ve narsisizm arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptayan araştırmalar da bulunmaktadır^{40,185}.

Anlaşıldığı üzere narsisizm ve siber zorbalık arasındaki ilişkiyi saptayan araştırmalar arasında tutarsızlıklar bulunmakta ve narsisizmin siber mağduriyet üzerindeki etkisi ile ilgili sınırlı çalışma olması konu hakkında daha çok araştırma yapılması gerektiğini göstermektedir.

2.12. Hemşirelik ve Siber Zorbalık

Çocuk kliniklerinde, çocuk polikliniklerinde, rehabilitasyon merkezlerinde, anne-çocuk sağlığı merkezlerinde, çocuk yoğun bakım ve okul gibi geniş bir alanı kapsayan çocuk sağlığı hemşireliği 0-18 yaş grubu sağlıklı ve sağlık sorunu olan çocuk ve adölesanların bakımını üstlenir¹⁸⁶. Amerikan Ulusal Okul Hemşireleri Birliği (NASN) 2010'da okul hemşireliğini; öğrencilerin sağlıklı, okul hayatlarında başarılı ve iyi olmaları için spesifik uygulamalar yapan, bu hedef doğrultusunda; öğrencilerin gelişimini destekleyen, sağlığı geliştiren, güvenli ve sağlıklı çevre oluşturan, akut ve potansiyel sağlık problemlerine müdahale eden, durum yönetim merkezi oluşturan, aile ve öğrenci uyumu için işbirliği sağlayan, çocuklar için özyönetim, öz savunma yapan profesyonel bir hemşire olarak tanımlamaktadır¹⁸⁷.

Hem zorbalık yapan hem de zorbalığa uğrayan öğrenci için zorbalık, artan okul devamsızlığı, azalan eğitim başarısı, davranış sorunları, düşük benlik saygısı, uyku yoksunluğu, depresyon, kaygı ve benlik saygısı gibi ciddi ve genellikle uzun vadeli sonuçlar doğurabilir ve zarar verebilir¹⁸⁸. Zorbalığa uğrayan öğrenciler ayrıca mide ağrısı, uyku bozuklukları, baş ağrıları, gerginlik, yatak ıslatma, yorgunluk ve iştah azalması gibi fiziksel belirtiler açısından risk altındadır¹¹. Hemşirelerin sağlık üzerine etkilerinin bildirildiği siber zorbalık davranışı ile ilgili rolü hakkında çalışmaların sınırlı olduğu belirtilmektedir. Zararlı ve önemli sonuçlar doğurma potansiyeli göz önüne alındığında, hemşireler siber zorbalık uygulamalarının farkında olması ve adölesan grup üzerindeki etkilerini tanınması oldukça önemlidir^{137,189}.

Sağlıklı toplumu oluşturmada önemli bir yere sahip olan okul döneminde, adölesanları etkileyen siber zorbalık davranışının sık görülmesi okul personeli ile birlikte önleme ve müdahale stratejilerine katılmasının elzem görüldüğü okul sağlığı hemşiresine olan gereksinimi artırmıştır^{190,191,192}. Güvenli internet kullanımı ile ilgili yayınlanan araştırmalarda hemşirelerin siber zorbalık gibi riskli davranışlara karşı aile ve çocuk arasındaki iletişimin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi, aileye güvenli internet kullanımı ve çocuğunu denetlemesi hakkında eğitim verilmesi gibi rollerinden bahsedilmiştir. Bu amaçla çocuk sağlığı hemşireleri aile ve çocuk ile ortak bir şekilde internet kullanımının yararlarını en üst seviyeye taşımayı, risklerinin ise en aza indirilmesini sağlaması gerekmektedir^{108,194}.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Amacı ve Tasarımı

Bu araştırmanın amacı, 9-14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkisini incelemektir. Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarımda planlanmıştır.

Bu çalışmada;

- 9-14 yaş grubu çocuklarda tanımlayıcı özellikler ile narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi
- 9-14 yaş grubu çocuklarda tanımlayıcı özellikler ile siber zorbalık ve siber mağduriyet durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi
- 9-14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişilik özelliklerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

3.2.Araştırma Soruları

- 9-14 yaş grubu çocukların tanımlayıcı özellikleri ile siber zorbalık yapma ve siber mağduriyete uğrama durumları arasında ilişki var mıdır?
- 9-14 yaş grubu çocukların tanımlayıcı özellikleri ile narsistik kişilik özellikleri arasında ilişki var mıdır?
- 9-14 yaş grubu çocukların narsistik kişilik özellikleri ile siber zorbalık yapma ve siber mağduriyete uğrama durumları arasında ilişki var mıdır?

Bağımlı Değişken: Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet

Bağımsız Değişken: Narsistik Kişilik Özelliği

3.3.Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma Düzce il merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul ve ortaokullarda öğrenim görmekte olan 9-14 yaş grubu çocuklarda yapılmıştır. Araştırma Kasım 2020-Temmuz 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.4.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Düzce il merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı (özel kurumlar araştırmaya dahil edilmemiştir) okullarda eğitim görmekte olan 9-14 yaş grubu

çocuklar oluşturmuştur. Çalışmanın örneklem büyüklüğünün saptanabilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Düzce il merkezindeki 4-8. sınıflarda öğrenim görmekte olan toplam öğrenci sayısı alınmıştır. Araştırmanın evrenini Düzce İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre Düzce merkezinde bulunan 100 ve üzeri kayıtlı öğrencisi olan 9-14 yaş grubu 18687 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme, evren sayısı bilinen Basit Rastgele Örneklem formülü yararlanılarak hesaplanmış ve örnekleme alınması gereken kişi sayısı 227 olarak belirlenmiştir. Kayıpların olabileceği göz önüne alınarak örneklemin 500 kişiden oluşması planlanmıştır. Örneklem seçimi, öğrenci sayısı 100'ün üzerinde olan okullara göre tabakalama yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Uygulama belirlenen okullarda, okulların sayılarıyla orantılı olarak örnekleme homojen temsil edecek şekilde rastgele seçilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 524 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan ve sosyo-demografik özellikleri içeren "Kişisel Bilgi Formu", "Çocukluk Çağı Narsizm Ölçeği", "Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri – II" kullanılmıştır.

3.5.1. Kişisel Bilgi Formu

Veri toplama aracı olarak katılımcıyı tanımaya yönelik ön bilgilerin alınacağı "Kişisel Bilgi Formunda" toplam 23 soru bulunmaktadır. Bu sorularla yaş, cinsiyet, okul türü, internet kullanım süresi, siber zorbalığa uğrama veya mağdur olma durumlarına karşı verilen tepkiler vb. sorgulanmaktadır

3.5.2. Çocukluk Çağı Narsizm Ölçeği

Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Akın ve ark. (2015) tarafından yapılan Çocukluk Çağı Narsizm Ölçeği Thomaes ve ark. (2008) tarafından (Childhooh Narcissism Scale) geliştirilen tek boyutlu bir ölçektir. 10 maddeden oluşmakta ve ölçekte ters (reverse) madde bulunmamaktadır. Ölçek 0=hiç doğru değil, 1= çok da doğru değil, 2=oldukça doğru, 3=kesinlikle doğru şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek, çocukluk çağı narsisizmini kişilik bozukluğu olarak değil, kişilik özelliği olarak ölçer. Yüksek puanlar patolojik kişiliği göstermez. Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği orta çocukluktan ergenliğe

kadar geniş bir gelişimsel aralıkta kullanılabilir. Maddeler pozitif ifadelidir, böylece katılımcılar sosyal olarak istenmeyen veya negatif işaretlemeler yaptıklarını düşünmezler. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .84, test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise .76 (2 ay arayla) ve .69 (6 ay arayla) olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktör yükleri .53 ile .74 arasında sıralanmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler toplam varyansın %41'ini açıklamaktadır.

3.5.3. Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri – II

Siber Zorbalık Envanteri ilk olarak Erdur-Baker (2007) tarafından geliştirilmiş ve 2010 yılında revize edilmiştir. Bu versiyonu Facebook ve Messenger gibi teknoloji isimleri içerdiği için Topcu (2014) tarafından tekrar revize edilerek Revize Edilmiş Siber Zorbalık Envanteri-II ortaya çıkmıştır. Ölçek iki sütun ve 10 maddeden oluşmaktadır. Katılımcıların her maddeyi “Ben yaptım” ve “Bana yapıldı” olmak üzere iki açıdan 4'lü Likert Ölçeğinde (Hiç, Bir kez, İki ya da üç kez, Üç kezden fazla) değerlendirmeleri istenmektedir.

Ölçekten ele edilecek puanlar 10-40 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar daha sık siber zorbalık ve siber mağduriyet olduğunu göstermektedir. Ölçeğin orijinalinde iç tutarlılık katsayıları siber zorbalık için .69 ve siber mağduriyet için .84 olarak bildirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları siber zorbalık için .69 ve siber mağduriyet için .72 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla ölçeğin her iki bölümü için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Siber zorbalık için tek faktörlü modelin veri ile uyum gösterdiği ($\chi^2= 114.09$, $df=32$, $\chi^2/df= 3.57$, $RMSEA= 0.047$, $SRMR= .034$, $NFI=.95$, $NNFI= .95$, $CFI= .96$, $GFI= .98$, $AGFI= .97$) görülmüştür. Siber mağduriyet bölümü içinde DFA sonuçlarının ölçeğin veri uyumunun doğrulandığını göstermiştir ($\chi^2= 122.87$, $df=32$, $\chi^2/df= 3.84$, $RMSEA= 0.05$, $SRMR= .037$, $NFI=.96$, $NNFI= .96$, $CFI= .97$, $GFI= .98$, $AGFI= .96$)

3.6. Verilerin Toplanması

Veriler belirtilen tarihler arasında pandemi nedeniyle okulların kapalı olması göz önüne alınarak okul idaresiyle iş birliği içerisinde Google Formlar üzerinden oluşturulan anketin, internet aracılığıyla öğrencilere ulaştırılmasıyla toplanmıştır. İnternet üzerinden dağıtılan anket öğrencilerin boş soru bırakmayacağı şekilde düzenlenerek dağıtılmıştır. Veriler Google içerisinde depolanmış ve saklanmıştır.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler IBM SPSS Statistics 23 programına aktarılarak tamamlanmıştır. Kategorik değişkenler için frekans dağılımı (sayı, yüzde), sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma) verilmiştir. İki grup arasında fark olup olmadığına bağımsız örneklem t testi ile, ikiden fazla grup arasında fark olup olmadığına tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile bakılmıştır. “Tek yönlü varyans analizi” (ANOVA) sonucunda öncelikle varyans homojenliği için Levene testine, ardından farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığı “çoklu karşılaştırma testi” (Bonferroni ya da Tamhane’s T2) ile kontrol edilmiştir. Varyans homojenliğini sağlayan değişkenlerde gruplar arasındaki fark incelemesi için Bonferroni, varyans homojenliğini sağlamayan değişkenlerde gruplar arasında fark incelemesi için Tamhane’s T2 testine bakılmıştır. Ayrıca iki kategorik değişken arasındaki ilişkinin incelenmesinde ki kare analizinden ve ölçek güvenilirliği için Cronbach’s alfa değerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık için $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

3.8. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Sağlık Araştırmaları Etik Kurulundan 05.10.2020 tarih ve 2020/210 karar numaralı etik kurul onayı ve Düzce İli Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi kurum izni alındı (22/09/2020 tarihli ve 10240236-20-E. 13186508 sayılı Valilik oluru). Uygulanan anketler için çocuklara veya kuruluşa herhangi bir gider yüklenmeyeceği, verilerin gizli tutulacağı konusunda açıklama yapılarak gizlilik ilkesi korunmuştur.

3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma bulguları Düzce İli Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda eğitim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden 9- 14 yaş arası çocuklarla sınırlıdır. Araştırmanın pandemi dönemi sebebiyle online ortamda yapılması bir diğer araştırma sınırlılığıdır.

4. BULGULAR

Bu bölümde 9-14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak yapılan araştırmadan elde edilen bulgular istatistiksel analizleri doğrultusunda tablolarla sunuldu. Araştırma bulguları toplam üç bölüm başlığı altında incelendi.

Bölüm 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Bölüm 2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri İle Narsistik Kişilik Özelliği, Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Durumlarının Karşılaştırılması

Bölüm 3. Öğrencilerin Narsistik Kişilik Düzeyleri İle Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet Durumlarının Karşılaştırılması

Bölüm 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin öğrencilere dair demografik dağılımlar, ebeveynlere dair demografik dağılımlar ve internet bilgilerine dair dağılımlarına göre karşılaştırılmasına yer verildi.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

| | | N | % |
|-----------------|-----------|-----|------|
| Yaş | 9 | 37 | 7,1 |
| | 10 | 66 | 12,6 |
| | 11 | 68 | 13,0 |
| | 12 | 104 | 19,8 |
| | 13 | 140 | 26,7 |
| | 14 | 109 | 20,8 |
| Cinsiyet | Erkek | 211 | 40,3 |
| | Kadın | 313 | 59,7 |
| Sınıf | 4. Sınıf | 92 | 17,6 |
| | 5. Sınıf | 60 | 11,5 |
| | 6. Sınıf | 86 | 16,4 |
| | 7.Sınıf | 144 | 27,5 |
| | 8. Sınıf | 142 | 27,1 |
| Okul ortalaması | İyi | 346 | 66,0 |
| | Orta | 163 | 31,1 |
| | Kötü | 15 | 2,9 |
| Akademik başarı | Taktir | 323 | 61,6 |
| | Teşekkür | 123 | 23,5 |
| | Geçer | 67 | 12,8 |
| | Başarısız | 11 | 2,1 |

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri (Devam)

| | | N | % |
|---------------------------|--------------------------|-----|------|
| Devamsızlık durumu | Devamsızlığım var | 112 | 21,4 |
| | Devamsızlığım yok | 412 | 78,6 |
| Kardeş sayısı | Tek çocuğum | 41 | 7,8 |
| | 1 kardeşe sahip | 153 | 29,2 |
| | 2 kardeşe sahip | 112 | 21,4 |
| | 3 kardeşe sahip | 73 | 13,9 |
| | 4 kardeşe sahip | 41 | 7,8 |
| | 5 ve üzeri kardeşe sahip | 104 | 19,8 |
| Büyüten kişi | Anne-Baba | 509 | 97,1 |
| | Büyükanne-Büyükbaba | 11 | 2,1 |
| | Akraba | 2 | 0,4 |
| | Yetiştirme yurdu | 2 | 0,4 |
| Birlikte yaşadığı kişiler | Anne-Baba | 519 | 99,0 |
| | Büyükanne-Büyükbaba | 5 | 1,0 |
| Ebeveyn tutumu | Baskıcı-Otoriter | 64 | 12,2 |
| | Demokratik | 94 | 17,9 |
| | Koruyucu | 348 | 66,4 |
| | Tutarsız | 5 | 1,0 |
| | İlgisiz | 13 | 2,5 |

Öğrencilerin %26,7'si 13 yaşında, %20,8'i 14 yaşında, %59,7'si kadın, %40,3'ü erkektir. %27,5'i 7.sınıfta, %27,1'i 8.sınıftadır. Yüzde altmış altısının okul ortalaması iyi, %61,6'sının akademik başarısı taktirdir.%21,4'ünün devamsızlığı bulunmakta, %29,2'si bir kardeşe, %21,4'ü iki kardeşe, %13,9'u üç kardeşe sahiptir. %97,1'ini anne ve baba büyütmüşken, %99,0'u anne ve babası ile birlikte yaşamaktadır. %66,4'ünün ebeveyni koruyucu, %17,9'u demokratik, %12,2'si ise baskıcı-otoriterdir.

Tablo 2. Ebeveynlerin Tanımlayıcı Özellikleri

| | | N | % |
|--------------------|-------------------------------|-----|------|
| Anne eğitim durumu | Okur-yazar değil | 91 | 17,4 |
| | Okur-yazar | 18 | 3,4 |
| | İlkokul mezunu | 116 | 22,1 |
| | Ortaokul mezunu | 83 | 15,8 |
| | Lise mezunu | 136 | 26,0 |
| | Üniversite mezunu | 66 | 12,6 |
| | Yüksek lisans- Doktora mezunu | 14 | 2,7 |
| Baba eğitim durumu | Okur-yazar değil | 22 | 4,2 |
| | Okur-yazar | 33 | 6,3 |
| | İlkokul mezunu | 111 | 21,2 |
| | Ortaokul mezunu | 98 | 18,7 |
| | Lise mezunu | 151 | 28,8 |
| | Üniversite mezunu | 90 | 17,2 |
| | Yüksek lisans- Doktora mezunu | 19 | 3,6 |

Tablo 2. Ebeveynlerin Tanımlayıcı Özellikleri (Devam)

| | | N | % |
|--------------------------|---------------------------|-----|------|
| Anne-baba çalışma durumu | Her ikisi de çalışıyor | 129 | 24,6 |
| | Her ikisi de çalışmıyor | 52 | 9,9 |
| | Sadece anne çalışıyor | 21 | 4,0 |
| | Sadece baba çalışıyor | 322 | 61,5 |
| Aylık gelir | Gelir giderden az | 164 | 31,3 |
| | Gelir gidere eşit | 251 | 47,9 |
| | Gelir giderden fazla | 109 | 20,8 |
| Anne-Baba medeni durumu | Birlikteler | 484 | 92,4 |
| | Boşandılar | 26 | 5,0 |
| | Ayrı yaşıyorlar | 6 | 1,1 |
| | Anne veya Baba vefat etti | 8 | 1,5 |

Annelerin %26,0'sı lise mezunu, babaların %28,8'i lise mezunudur. Öğrencilerin %61,5'inin sadece babası çalışmakta, %47,9'unun geliri giderine eşit ve %92,4'ünün anne ve babası birlikte dir.

Tablo 3. Öğrencilerin İnternet Kullanımına İlişkin Bazı Özelliklerin Dağılımı

| | | N | % |
|---|--------------------------------------|------|------|
| Günlük internet kullanımı | 1 saatten az | 129 | 24,6 |
| | 1-2 saat | 169 | 32,3 |
| | 3-4 saat | 131 | 25,0 |
| | 5-6 saat | 50 | 9,5 |
| | 7 saat ve üzeri | 45 | 8,6 |
| Sosyal ağların kullanım amacı* | Arkadaş edinme | 103 | 19,7 |
| | Başkaları tarafından tanınma | 18 | 3,4 |
| | Sosyal ilişkileri sürdürme | 58 | 11,1 |
| | İletişim Kurma | 176 | 33,6 |
| | Araştırma/Eğitim | 379 | 72,3 |
| | İçerik, video, fotoğraf vb. paylaşma | 115 | 21,9 |
| | Oyun oynama | 320 | 61,1 |
| | Zaman geçirme | 281 | 53,6 |
| | Başkalarının neler yaptığını izleme | 112 | 21,4 |
| İlgimi çeken gruplara katılma | 53 | 10,1 | |
| Güvenli internet kullanımı hakkında bilgi | Evet | 410 | 78,2 |
| | Hayır | 114 | 21,8 |
| Sahip olunan teknolojik alet* | Akıllı telefon | 290 | 55,3 |
| | Bilgisayar | 247 | 47,1 |
| | Tablet | 306 | 58,4 |
| Siber zorbalık yapma | Evet | 36 | 6,9 |
| | Hayır | 488 | 93,1 |

*Çoklu seçmeli soru

Tablo 3. Öğrencilerin İnternet Kullanımına İlişkin Bazı Özelliklerin Dağılımı (Devam)

| | | N | % |
|--|---|-----|------|
| Siber zorbalık yapma nedeni* | Canım sıkıldığı için | 12 | 33,3 |
| | O kişiden hoşlanmadım için | 9 | 25,0 |
| | O kişiyi kıskandığım için | 4 | 11,1 |
| | Bana da yapıldığı için | 20 | 55,5 |
| | Eğlenceli olacağını düşündüğüm için | 10 | 27,7 |
| | Başkasına yaptığı için | 1 | 2,8 |
| Siber mağduriyete maruz kalma | Evet | 79 | 15,1 |
| | Hayır | 445 | 84,9 |
| Siber mağduriyeti durumunu birine anlatma | Anlattım | 42 | 53,1 |
| | Anlatmadım | 37 | 46,9 |
| Siber mağduriyetin anlatıldığı kişi* | Arkadaşlarıma | 25 | 59,5 |
| | Aileme | 30 | 71,4 |
| | Öğretmenlerime | 4 | 9,5 |
| Siber mağduriyet durumunu anlatmama nedeni | Telefon/tablet vb. elimden alınacağından korktuğum için | 12 | 32,4 |
| | Önemsiz gördüğüm için | 25 | 67,6 |
| Siber mağduriyet sonrası yaşanan duygu* | Sinirlendim | 40 | 50,0 |
| | Üzuldüm | 32 | 40,0 |
| | Korktum | 29 | 36,3 |
| | Ne yapacağımı bilemedim | 25 | 31,3 |
| | Etrafıma karşı güvensiz hissettim | 22 | 27,5 |
| | Etkilenmedim | 18 | 22,8 |

*Çoklu seçmeli soru

Öğrencilerin %32,3'ü günde 1-2 saat internet kullanmaktadır. Sosyal ağları kullanım amaçlarına bakıldığında ise %72,3'ü araştırma/egitim için, %61,1'i oyun oynamak için, %53,6'sı zaman geçirmek için kullanmaktadır. %78,2'si güvenli internet kullanımı hakkında bilgi sahibi, %58,4'ü bir tablete, %55,3'ü akıllı telefona, %47,1'i bilgisayara sahiptir. Öğrencilerin %6,9'u siber zorbalık yaptığını, %15,1'i ise siber mağduriyet yaşadığını ifade etmektedir. Siber zorbalık yapanların 55,5'i kendisine de siber zorbalık yapıldığı için siber zorbalık yaptığını belirtmiştir. Siber mağduriyet yaşayan birisinin 53,1'i siber mağduriyet yaşadığını birine anlatmakta ve 71,4'ü bu durumu ailesiyle paylaştığını bildirmektedir. Siber mağduriyet yaşayan birisinin 46,9'u bunu anlatmamakta ve 67,6'sı sebep olarak önemsiz gördüğünü ifade etmektedir. Siber mağduriyet yaşayan birisinin %50,0'si sinirlendiğini, %40,0'ı üzülmediğini, %36,3'ü korktuğunu ifade etmiştir.

Bölüm 2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri İle Narsistik Kişilik Özelliği, Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Durumlarının Karşılaştırılması

Bu bölümde ölçeklere dair tanımlayıcı istatistiklere ek olarak öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri, ebeveyn özellikleri, internet özellikleri ile öğrencilerin narsistik kişilik özellikleri, siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin karşılaştırılmasına yer verildi.

Tablo 4. Çocukluk Çağı Narsizm Ölçeği ve Yenilenmiş Sibe Zorbalık Envanteri-II'nin Tanımlayıcı İstatistikleri

| | Ortalama | Std. Sapma | Min | Maks | Cronbach's alfa |
|------------------------------|----------|------------|-----|------|-----------------|
| Çocukluk çağı narsizm ölçeği | 15,96 | 5,57 | 0 | 29 | 0,753 |
| Siber zorbalık (mağdur) | 11,33 | 2,70 | 10 | 28 | 0,738 |
| Siber zorbalık (zorba) | 10,79 | 2,25 | 10 | 31 | 0,774 |

Çocukluk çağı narsizm ölçek skoru $15,96 \pm 5,57$ iken siber zorbalık (mağdur) skoru $11,33 \pm 2,70$ ve siber zorbalık (zorba) skoru $10,79 \pm 2,25$ 'dir.

Ölçek güvenilirliğinin değerlendirilmesi sırasında en sık kullanılan kriterlerden biri içsel tutarlılık ölçüsü olan Cronbach's alfa'dır. Ölçekler için hesaplama yapılmış, Cronbach's alfa değeri hesaplanmıştır. Bu değerler genelde kabul edilebilir değer olan 0,70'ten yüksektir.

Tablo 5. Narsizm Ölçeği ve Siber Zorbalık Envanteri II İle Bazı Tanımlayıcı Özelliklerin Karşılaştırılması

| | | Çocukluk çağı narsizm ölçeği | Siber zorbalık (mağdur) | Siber zorbalık (zorba) |
|----------|-------|------------------------------|-------------------------|------------------------|
| | | ort±ss | ort±ss | ort±ss |
| Yaş | 9 | 16,11±5,45 | 10,35±0,89b | 10,14±0,67b |
| | 10 | 16,27±4,84 | 10,35±1,06b | 10,30±1,01b |
| | 11 | 15,18±6,14 | 10,84±1,76 | 10,62±2,27 |
| | 12 | 15,22±6,04 | 10,93±2,01 | 10,49±1,26 |
| | 13 | 16,01±5,64 | 11,59±3,15a | 10,94±2,70 |
| | 14 | 16,85±5,04 | 12,60±3,57a | 11,52±2,96a |
| F/p | | 1,247/0,286 | 9,409/0,000* | 4,255/0,001* |
| Cinsiyet | Erkek | 16,19±5,54 | 11,35±2,70 | 10,84±2,32 |
| | Kadın | 15,80±5,59 | 11,32±2,70 | 10,76±2,21 |
| t/p | | 0,791/0,430 | 0,123/0,902 | 0,375/0,708 |

a,b: grupların ortalamaları arasındaki farklılıkları gösterir (a=en yüksek ortalama).

t:Bağımsız örneklem t testi, F:One-way ANOVA testi, *:p<0,05

Tablo 5. Narsizm Ölçeği ve Siber Zorbalık Envanteri II İle Bazı Tanımlayıcı Özelliklerin Karşılaştırılması (Devam)

| | | Çocukluk çağı narsizm ölçeği | Siber zorbalık (mağdur) | Siber zorbalık (zorba) |
|--------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------------|-------------------------------|
| | | ort±ss | ort±ss | ort±ss |
| Sınıf | 4. Sınıf | 16,14±5,10 | 10,33±0,93c | 10,24±0,91b |
| | 5. Sınıf | 15,33±5,59 | 10,90±2,24b | 10,75±2,45b |
| | 6. Sınıf | 15,27±5,97 | 11,15±2,10b | 10,41±0,90b |
| | 7. Sınıf | 15,69±6,02 | 11,25±2,85b | 10,63±2,01b |
| | 8. Sınıf | 16,80±5,07 | 12,35±3,40a | 11,58±3,20a |
| F/p | | 1,432/0,222 | 9,287/0,000* | 6,824/0,000* |
| Okul ortalaması | İyi | 15,81±5,73 | 11,00±2,28b | 10,55±1,98b |
| | Orta | 16,20±5,35 | 11,91±3,26 | 11,05±2,17 |
| | Kötü | 16,87±4,05 | 12,53±3,44a | 13,53±5,28a |
| F/p | | 0,484/0,617 | 8,131/0,000* | 14,831/0,000* |
| Akademik başarı | Taktir | 15,50±5,64b | 11,33±2,75 | 10,72±2,10 |
| | Teşekkür | 17,24±5,43a | 11,46±2,98 | 10,68±2,09 |
| | Geçer | 16,22±5,47 | 11,13±1,95 | 11,15±2,93 |
| | Başarısız | 13,64±2,34b | 11,18±1,72 | 12,00±3,22 |
| F/p | | 3,671/0,012* | 0,217/0,885 | 1,827/0,141 |
| Devamsızlık durumu | Devamsızlığım var | 15,89±5,45 | 11,65±3,11 | 11,00±2,22 |
| | Devamsızlığım yok | 15,98±5,61 | 11,24±2,57 | 10,74±2,26 |
| t/p | | -0,144/0,886 | 1,434/0,152 | 1,092/0,275 |
| Kardeş sayısı | Tek çocuğum | 15,95±6,53 | 11,05±2,77 | 10,61±1,61 |
| | 1 kardeşe sahip | 15,84±5,11 | 11,22±2,60 | 10,56±1,58b |
| | 2 kardeşe sahip | 14,72±5,06b | 10,95±2,16b | 10,65±2,38 |
| | 3 kardeşe sahip | 16,89±4,96 | 12,32±3,84a | 11,49±3,23a |
| | 4 kardeşe sahip | 15,49±6,89 | 11,71±2,72 | 11,29±2,86 |
| | 5 ve üzeri kardeşe sahip | 17±5,99a | 11,17±2,18 | 10,67±1,98 |
| F/p | | 2,339/0,041* | 2,828/0,016* | 2,367/0,039* |
| Anne eğitim durumu | Okur-yazar değil | 16,15±5,81 | 11,15±2,02 | 10,78±2,27 |
| | Okur-yazar | 17,06±5,31 | 11,72±3,32 | 11,11±3,08 |
| | İlkokul mezunu | 16,00±5,85 | 11,05±2,15 | 10,55±1,48 |
| | Ortaokul mezunu | 16,25±5,03 | 11,94±3,86 | 11,24±3,07 |
| | Lise mezunu | 15,72±5,24 | 10,91±2,28b | 10,65±2,36 |
| | Üniversite mezunu | 15,95±6,21 | 11,95±3,10a | 10,89±1,75 |
| | Yüksek lisans-Doktora | 13,57±5,29 | 11,71±2,30 | 10,71±1,33 |
| F/p | | 0,642/0,697 | 2,258/0,037* | 0,939/0,466 |

a,b: grupların ortalamaları arasındaki farklılıkları gösterir (a=en yüksek ortalama).

t:Bağımsız örneklem t testi, F:One-way ANOVA testi, *:p<math><0,05</math>

Tablo 5. Narsizm Ölçeği ve Siber Zorbalık Envanteri II İle Bazı Tanımlayıcı Özelliklerin Karşılaştırılması (Devam)

| | | Çocukluk çağı narsizm ölçeği | Siber zorbalık (mağdur) | Siber zorbalık (zorba) |
|---|-------------------------|-------------------------------------|--------------------------------|-------------------------------|
| | | ort±ss | ort±ss | ort±ss |
| Baba eğitim durumu | Okur-yazar değil | 16,95±7,00 | 11,36±2,40 | 11,41±2,92 |
| | Okur-yazar | 16,18±5,96 | 10,64±1,34 | 10,21±0,93 |
| | İlkokul mezunu | 16,83±5,60 | 11,14±2,15 | 10,76±2,57 |
| | Ortaokul mezunu | 15,53±5,12 | 11,47±2,73 | 11,04±2,42 |
| | Lise mezunu | 15,56±5,49 | 11,13±2,95 | 10,62±2,11 |
| | Üniversite mezunu | 15,98±5,41 | 11,78±2,84 | 10,74±1,48 |
| | Yüksek lisans-Doktora | 14,68±6,48 | 12,32±4,08 | 11,63±3,68 |
| F/p | | 0,971/0,444 | 1,486/0,181 | 1,440/0,197 |
| Anne-baba çalışma durumu | Her ikisi de çalışıyor | 16,02±5,15 | 11,31±2,62 | 10,78±1,81 |
| | Her ikisi de çalışmıyor | 15,42±6,03 | 10,65±1,89 | 10,17±0,58 |
| | Sadece anne çalışıyor | 17,14±5,66 | 11,86±4,00 | 11,38±2,71 |
| | Sadece baba çalışıyor | 15,94±5,66 | 11,41±2,73 | 10,86±2,52 |
| F/p | | 0,482/0,695 | 1,459/0,225 | 1,896/0,129 |
| Aylık gelir | Gelir giderden az | 15,80±6,00 | 11,48±3,13 | 10,73±2,18 |
| | Gelir gidere eşit | 16,10±5,08 | 11,22±2,42 | 10,78±2,19 |
| | Gelir giderden fazla | 15,87±6,02 | 11,35±2,59 | 10,92±2,49 |
| F/p | | 0,156/0,856 | 0,474/0,623 | 0,241/0,786 |
| Günlük internet kullanımı | 1 saatten az | 16,02±6,03 | 10,84±1,93b | 10,53±1,59b |
| | 1-2 saat | 15,78±5,05 | 11,17±2,53 | 10,73±2,39b |
| | 3-4 saat | 15,47±5,49 | 11,47±2,69 | 10,52±1,60b |
| | 5-6 saat | 18,00±4,91 | 12,10±3,68a | 11,74±3,55a |
| | 7 saat ve üzeri | 15,64±6,62 | 12,04±3,54a | 11,51±2,75a |
| F/p | | 2,034/0,088 | 3,134/0,015* | 4,401/0,002* |
| Güvenli internet kullanımı hakkında bilgi | Evet | 16,12±5,50 | 11,40±2,66 | 10,83±2,32 |
| | Hayır | 15,39±5,81 | 11,08±2,81 | 10,68±2,01 |
| t/p | | 1,244/0,214 | 1,117/0,265 | 0,634/0,526 |

a,b: grupların ortalamaları arasındaki farklılıkları gösterir (a=en yüksek ortalama).

*t:Bağımsız örneklem t testi, F:One-way ANOVA testi, *:p<0,05*

Yaş, cinsiyet, sınıf, okul ortalaması, devamsızlık durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne-baba çalışma durumu, aylık gelir durumu, günlük internet kullanımı ve güvenli internet kullanımı hakkında bilgi durumları arasında çocukluk çağı narsizm ölçek skoru bakımından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık bulunmamaktadır

($p>0,05$). Öğrencilerin akademik başarı ve kardeş sayıları arasında çocukluk çağı narsizm ölçek skoru bakımından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, teşekkür alanların çocukluk çağı narsizm ölçek skoru takdir alan ya da başarısız olanlara göre ve beş ve üzeri kardeşe sahip olanların çocukluk çağı narsizm ölçek skoru 2 kardeşe sahip olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Cinsiyet, akademik başarı, devamsızlık durumu, baba eğitim durumu, anne-baba çalışma durumu, aylık gelir durumu ve güvenli internet kullanımı hakkında bilgi durumları arasında siber zorbalık (mağdur) skoru bakımından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık bulunmamakta iken ($p>0,05$); yaş, sınıf, okul ortalaması, kardeş sayıları, anne eğitim durumu ve günlük internet kullanım durumları arasında siber zorbalık (mağdur) skoru bakımından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, 13,14 yaşındakilerin siber zorbalık (mağdur) skoru 9, 10 yaşındakilere göre, 8.sınıftakilerin siber zorbalık (mağdur) skoru diğer sınıftakilere göre, okul ortalaması kötü olanların siber zorbalık (mağdur) skoru iyi olanlara göre, üç kardeşe sahip olanların siber zorbalık (mağdur) skoru iki kardeşe sahip olanlara göre, annesi üniversite mezunu olanların siber zorbalık (mağdur) skoru lise mezunu olanlara göre ve günlük beş saat ve üzeri internet kullanımı olanların siber zorbalık (mağdur) skoru bir saatten az olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Cinsiyet, akademik başarı, devamsızlık durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne-baba çalışma durumu, aylık gelir durumu ve güvenli internet kullanımı hakkında bilgi durumları arasında siber zorbalık (zorba) skoru bakımından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık bulunmamakta iken ($p>0,05$); yaş, sınıf, okul ortalaması, kardeş sayıları ve günlük internet kullanım durumları arasında siber zorbalık (zorba) skoru bakımından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, 13 yaşındakilerin siber zorbalık (zorba) skoru 9, 10 yaşındakilere göre, 8.sınıftakilerin siber zorbalık (zorba) skoru diğer sınıftakilere göre, okul ortalaması kötü olanların siber zorbalık (zorba) skoru iyi olanlara göre, üç kardeşe sahip olanların siber zorbalık (zorba) skoru bir kardeşe sahip olanlara göre ve günlük beş saat ve üzeri internet kullanımı olanların siber zorbalık (zorba) skoru dört saat ve daha az olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Bölüm 3. Öğrencilerin Narsistik Kişilik Düzeyleri İle Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet Durumlarının Karşılaştırılması

Bu bölümde öğrencilerin narsistik kişilik özellikleri ile siber zorbalık ve siber mağduriyet durumlarının karşılaştırılmasına yer verildi.

Tablo 6. Narsizm Düzeyi İle Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

| | | Siber zorbalık (mağdur) | Siber zorbalık (zorba) |
|------------------------------|---|--------------------------------|-------------------------------|
| | r | 0,078 | 0,151 |
| Çocukluk çağı narsizm ölçeği | p | 0,074 | 0,001* |
| | N | 524 | 524 |

*r: Pearson korelasyon katsayısı *: $p < 0,05$*

Çocukluk çağı narsizm ölçek skoru ile siber zorbalık (mağdur) skoru arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir ilişki bulunmamakta iken ($p > 0,05$) çocukluk çağı narsizm ölçek skoru ile siber zorbalık (zorba) skorları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak zayıf düzeyde anlamlı derecede bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

9-14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve siber mağduriyet üzerine etkisini belirlemek amacıyla, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte gerçekleştirilen araştırma bulguları, literatür bilgileri ve araştırma soruları dikkate alınarak üç bölüm halinde tartışılacaktır.

Bölüm 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri İle Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Durumlarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Bölüm 2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri İle Narsistik Kişilik Düzeylerinin Karşılaştırılmasının Tartışılması

Bölüm 3. Öğrencilerin Narsistik Kişilik Düzeyleri İle Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet Durumlarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Bölüm 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri İle Siber Zorbalık Yapma ve Siber Mağduriyete Uğrama Durumlarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Dönemsel olarak prevelansı değişmekle birlikte, literatürde siber zorbalığın her yaş döneminde görüldüğü bildirilmektedir¹⁹⁴. Bu çalışmada siber zorbalık ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0,05$) ve en fazla siber zorbalık eğiliminin 13 yaş aralığında görüldüğü saptanmıştır. Bu araştırmaya paralel olarak Cassidy ve ark. (2013) yapmış oldukları çalışmada siber zorbalık davranışının çocuklukta başladığını ve bu durumun ortaokul döneminde en üst noktaya çıktığını belirtmişlerdir¹⁹⁵. Aynı doğrultuda Adams (2010) yapmış olduğu çalışmada siber zorbalık yapma durumunun 5. sınıftan itibaren artmaya başladığını ve 8. sınıfa kadar bu artışın sürdüğünü bildirmiştir¹⁹⁶. İlgili literatürde yaş ile siber zorbalık eğilimi arasında anlamlı bir fark ortaya koymayan çalışmalarda mevcuttur^{82,85,197,198,199,200,201}. Yaş ilerledikçe internet kullanımının gelişmesiyle birlikte siber zorbalık yapmanın artacağı görüşü, bulgularımızı doğrular niteliktedir^{3,202,203}.

Son birkaç yılda iletişim ve eğlence alanındaki teknolojik gelişmeler ergenlerin sosyalleşme biçimlerini değiştirmiş ve potansiyel bazı riskleri beraberinde getirmiştir. Ruh sağlığına zarar vererek depresif semptomalojinin başlamasında ve intihar düşüncesi gibi davranışların oluşmasında yeri olan siber mağduriyet bu risklerden biridir. Yapılan çalışmada siber mağduriyet ile yaş arasında anlamlı sonuç elde edilmekle birlikte

($p<0,05$), siber mağduriyet durumunun en fazla 13 ve 14 yaşlarında görüldüğü saptanmıştır. Bu bulguyu destekler nitelikte Kowalski ve Limber (2007) yılında yapmış oldukları çalışmada siber mağduriyet durumunun en fazla görüldüğü yaş grubunu 11-14 olarak belirtmişlerdir³. Aynı şekilde Kowalski, Morgan ve Limber (2012) 6-12 yaş grubu çocuklar üzerinde yapmış oldukları çalışmada siber mağduriyet oranını 17,3 olarak ortaya koymuşlardır²⁰⁴. Literatürde siber mağduriyet ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten araştırmalarda mevcuttur^{25,205,206,207,208}. Weinstein tarafından ortaya atılan Önlem Alma Süreci Modeli'nde kişilerin dokunulmaz olduğu inancını ifade eden iyimserlik önyargısı dikkat çekmektedir. Chapin (2016) yılında yapmış olduğu çalışmada, iyimserlik önyargısı ile yaş arasında doğru orantı bulunmakla birlikte, siber mağdurların diğer akranlarına göre siber mağduriyet olasılıklarının düşük olduğuna yönelik bir iyimserlik önyargısı sergiledikleri belirtilmiştir³⁴. Bu görüş yaşın artmasıyla artan siber mağduriyet durumunu destekleyebilir.

Bu çalışmada siber zorbalık yapma ve siber mağduriyete uğrama durumları ile cinsiyet arasında anlamlı farka rastlanmamıştır($p<0,05$). Literatürde cinsiyet ile siber zorbalık yapma ve siber mağduriyete uğrama durumları arasında anlamlı ilişki bulunmayan araştırmalarla birlikte^{1,24,209,210,211,212,213,214}, cinsiyet ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı ilişki saptayan araştırmalarda mevcuttur^{85,137,141,215,216,217,218,219}.

Araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyleri ile siber zorbalık yapma durumları arasında anlamlı bir ilişki olmakla birlikte ($p<0,05$), siber zorbalık yapma düzeylerinin en fazla görüldüğü sınıf düzeyi 8. sınıf olarak saptanmıştır. Araştırma bulgusuna paralel olarak Manap (2012) ortaokul öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada sınıf düzeyi ile siber zorbalık arasında anlamlı bir sonuç bulmakla birlikte, araştırma sonucuna benzer şekilde en yüksek siber zorbalık düzeyini 8. sınıflarda olduğu açıklamıştır²²⁰. Literatürde çalışmayı destekleyecek nitelikte siber zorbalık eğiliminin sınıf düzeyi arttıkça artacağını bildiren çalışmaların bulunmasıyla birlikte^{138,214,221,222}, sınıf düzeyi ile siber zorbalık eğilimleri arasında anlamlı fark ortaya koymayan çalışmalarda mevcuttur^{201,209,217}. Sınıf düzeyinin artmasıyla internete ve teknolojik aletlere erişimin kolaylaşması, bu yöndeki yeteneklerle birlikte bilgi düzeyinin de artması siber zorbalık eğiliminin de artacağını düşündürülebilir.

Çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyleri ve siber mağduriyet yaşama durumları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmakla birlikte ($p<0,05$), siber mağduriyet durumunun en fazla

görüldüğü sınıf düzeyi 8. sınıflar olarak belirlenmiştir. Özer (2016) tarafından 7.ve 8. sınıflarda öğrenim gören 381 öğrenci üzerinde yapmış olduğu çalışmada da araştırmamıza paralel olarak en fazla siber mağduriyetin görüldüğü sınıf düzeyi 8. Sınıf olarak belirtilmiştir. Bu bulgulara ek olarak siber mağduriyet ile sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişki saptanan araştırmalarda literatürde mevcuttur^{220,223}. Siber mağduriyet ile sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmayan araştırmalara da rastlanmaktadır^{25,199}.

Literatür incelendiğinde siber zorbalık ile siber mağduriyetin akademik başarı ile anlamlı ilişki göstermediğini belirten araştırmalar mevcuttur^{148,224}. Bu çalışma bulguları araştırmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden kardeş sayısı üç olanların siber zorbalık düzeyleri, kardeş sayısı bir olanların siber zorbalık düzeylerine göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,05$), çalışma bulgularına paralel olarak Sipahi (2019) yapmış olduğu çalışmada bir kardeşi olanlar ile üç kardeşi olanlar arasında siber zorbalık düzeyleri arasında anlamlı fark saptamıştır²²⁵. Literatürde siber zorbalık ve kardeş sayısı arasında anlamlı fark bulunmayan çalışmalarda mevcuttur²²⁶. Siber mağduriyet ile kardeş sayısı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada üç kardeş olanların siber mağduriyet oranları, iki kardeşe sahip olanların siber mağduriyet oranları arasında ilişki bulunmuştur($p<0,05$). Literatür incelendiğinde Yelci (2018) 5. ve 8. sınıflardan oluşan 804 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmada dört ve daha fazla kardeşi olanlar ile iki ve üç kardeşi olanların siber mağduriyet düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır²²⁶. Bunun yanı sıra Özer (2016) yapmış olduğu çalışmada kardeş sayısı artıkça siber zorbalıkta bulunma durumunun arttığını fakat siber mağduriyet durumu ile anlamlı bir ilişki bulunmadığını açıklamıştır²²⁷. Kardeş sayısının artmasıyla birlikte ailenin ilgisinin bölünmesini takiben, çocuklara karşı yeterli bilgi ve becerileri kazanma konusunda eğitimin verilememesi, siber zorbalık veya siber mağduriyet durumunun gözden kaçırılması gibi sebepler bu bulgunun oluşumunda etken olarak gösterilebilir.

Bu çalışmada öğrencilerin anne eğitim düzeyi lisans olanların siber mağduriyet düzeyleri lise mezunu olanlarınkine göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur($p<0,05$). Araştırmayı destekler nitelikte Baykal (2016) yapmış olduğu çalışmada da anne eğitim düzeyi lisans olan öğrencilerin anne eğitim düzeyi lise olanlara göre daha fazla siber mağduriyet yaşadığını bildirmiştir²²⁸. Anne eğitim düzeyi ile siber mağduriyet arasında anlamlı ilişki saptanmayan araştırmalarda mevcuttur^{229,230}. Buna ek olarak çalışmada

baba eğitim durumu ile siber mağduriyet arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır ($p>0,05$). Literatür incelendiğinde baba eğitim durumu ile siber mağduriyet arasında anlamlı ilişki saptayan araştırmalarda bulunmaktadır^{141,231}. Yapılan çalışmada siber zorbalık ile anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$). Çalışmayla doğru orantılı olarak Durna (2019) çalışmasında da baba eğitim düzeyi ile siber zorbalık arasında ilişkiye rastlanmamıştır²³⁰. Çalışmamızdan farklı olarak Taştekin (2018) yapmış olduğu çalışmada baba eğitim düzeyleri ile siber zorbalık arasında anlamlı ilişki olduğunu belirtmiştir²³². Anne eğitim seviyesinin artmasıyla çocuğa sağlanan imkânların da arttığı söylenebilir. İş-kariyer yoğunluğunun da getirisi olarak çocuğun internet kullanımı durumunun kontrol edilememesi gibi durumların siber mağduriyeti artırdığı sonucuna varılabilir.

Yapılan çalışmada, öğrencilerin günlük internet kullanımı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı ilişki bulunmakla birlikte ($p<0,05$), siber zorbalık ve siber mağduriyet durumu en yüksek olan grup beş saat ve üzeri günlük internet kullanımı olan öğrencilerdir. Araştırma bulgularını destekler nitelikte Serin (2012) yapmış olduğu çalışmada da günlük beş saat ve üzeri internet kullananların daha az süre internet kullananlara göre siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyinin arttığını bildirmiştir¹⁴¹. Literatürde internet kullanım sıklığının artmasıyla siber zorbalık ve siber mağduriyet durumunun arttığını bildiren çalışmalar mevcuttur^{228,233,234,235}. Literatürde araştırma bulgumuzdan farklı olarak internette geçirilen süre ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında ilişki saptamayan araştırmalar da bulunmaktadır^{236,237}. İlhan (2016) yapmış olduğu çalışmada ise bu durumu internette geçirilen sürenin artmasıyla internet ortamındaki yeteneğin artacağını bunun da beraberinde siber zorbalığı getirebileceğini, siber mağdurların ise internette geçirilen sürenin artmasıyla birlikte siber zorbalarla daha fazla karşılaşabileceğini ve siber mağduriyet durumunu artıracaklarını belirtmiştir²³⁸.

Bölüm 2. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri İle Narsistik Kişilik Düzeylerinin Karşılaştırılmasının Tartışılması

Araştırmamızda cinsiyet ile narsistik kişilik düzeyi arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p<0,05$). Araştırma bulgularımıza paralel olarak Torun (2016) ortaokul öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada narsisizm ve cinsiyet arasında anlamlı fark olmadığını belirtmiştir²³⁹. Literatürde cinsiyet ile narsisizm arasında ilişki bulunmayan çalışmalar da mevcuttur^{240,241}. Araştırma bulgularımızdan farklı olarak literatürde

narsisizm ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulan çalışmalara rastlanmaktadır^{19,242}. Narsistik eğilimlerin, yaşamın ilk yıllarındaki ebeveyn-çocuk iletişimi, ebeveyn tutumları, çocuk yetiştirme tarzları gibi durumlardan etkilendiğini bildiren kuramların varlığı, cinsiyetler arasında anlamlı ilişki olmaması sonucunu açıklayabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden beş ve üzeri kardeşe sahip olanların iki kardeşe sahip olanlara göre narsisizm seviyeleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur($p<0,05$). Karakuş (2017) 425 lise öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmada ise bir kardeşe sahip olan öğrencilerin narsisizm düzeyleri iki veya üç ile dört ve üzeri kardeşe sahip olanlara göre anlamlı derecede olduğu saptanmıştır²⁴³. Araştırma bulgularımızdan farklı olarak Torun (2016) yapmış olduğu çalışmada kardeş sayısı ile narsisizm arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır²³⁹. Her çocuğun ailedeki rolü farklıdır. Bu roller genellikle çocuğun kaçınıcı sırada aileye geldiğiyle veya çok sayıda çocuğu olan ailelerde değişim gösterebilmektedir. Çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde çocukların ebeveynleri tarafından yeterince aynalanamaması sebebiyle birincil ve ikincil aynalanma eksikliğinin oluşabildiği düşünülmektedir. Narsisizm çocuğun sadece aşırı taktir görmesiyle değil, aynı zamanda ebeveynleri tarafından yeterince görülmediğinde de oluşabilir ve bu görüş araştırma sonucunu destekleyebilir.

Bu çalışmada akademik başarı ve narsistik kişilik düzey karşılaştırılmış ve teşekkür alanların taktir ve başarısız öğrenci grubuna göre narsisizm düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Araştırmamızdan farklı olarak Karakuş (2017) yapmış olduğu çalışmada akademik başarı ile narsisizm arasında anlamlı bir fark ortaya koymamıştır²⁴³.

Araştırmamızda aylık gelir ile narsistik kişilik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$). Araştırma bulgularımıza paralel olarak literatür de gelir düzeyi ile narsisizm arasında ilişki bulmayan araştırmalar bulunmakla birlikte^{239,240}, narsisizm ve gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunan araştırmalarda mevcuttur²⁴¹.

Bölüm 3. Öğrencilerin Narsistik Kişilik Düzeyleri İle Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet Durumlarının Karşılaştırılmasının Tartışılması

Elektronik araçlar yoluyla meydana gelen yeni bir saldırganlık şekli olan siber zorbalık kişilik özellikleriyle bağlantı göstermektedir. Narsistik kişilik düzeylerinin ve siber zorbalık eğiliminin araştırıldığı araştırmada, narsistik kişilik düzeyleri ve siber zorba

olma durumları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Bu çalışmaya paralel olarak Ang, Tan ve Mansor (2011) 336 Singapurlu ve 374 Malezyalı ergen üzerinden yapmış oldukları çalışmada narsisizm düzeyi ile siber zorbalık arasında anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır¹⁵. Aynı şekilde Goodboy ve Martin (2015) 227 üniversite öğrencisinde yapmış oldukları çalışmada da siber zorbalık ile narsisizm arasında anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır¹⁸². Literatürde araştırma bulgularıyla doğru orantılı şekilde siber zorbalık ile narsisizm arasında ilişki bulan araştırmalarla birlikte^{40,53,244}, siber zorbalık ve narsisizm arasında ilişki saptamayan araştırmalarda bulunmaktadır^{22,181,183,184,185}. Çevrimiçi ortamın doğasında var olan anonimlik, disinhibisyon etkisi gibi faktörlerin, narsistik eğilimleri yüksek olan kişilere sağladığı rahatlık bu kişilerin hakimiyet, üstünlük veya intikam alma gibi siber zorbalık davranışlarını sergilemesini kolaylaştırabilir. Bireylerin bazı davranışları, belirli ihtiyaçlarını karşılamak ve hedeflerine ulaşmak için sergileyebileceğini öne süren Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı baz alınarak Tanrıku ve Erdur-Baker (2019) yapılan çalışmada bireylerin kişilik özelliklerinin siber zorbalık durumlarını etkilediği saptanmıştır⁵³. Bu görüş araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir.

Literatürde narsistik eğilimi yüksek olan bireylerin kendilerine karşı hissettikleri üstünlük duygusunu neticesinde kendilerini dokunulmaz olarak algılamalarının siber mağduriyeti artırdığını öne süren çalışmalara rastlanmaktadır¹⁸¹. Bu görüşten farklı olarak, yapılan çalışmada öğrencilerin narsistik kişilik düzeyleri ile siber mağduriyet durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu araştırmadan farklı olarak narsisizmin siber mağduriyet için risk faktörü oluşturduğunu bildiren ve narsisizmin siber mağduriyetini yordadığını belirten çalışmalarda mevcuttur^{20,40,185}.

SONUÇ

9-14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişilik özelliğinin siber zorbalık ve siber mağduriyet üzerine etkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarlanan ve gerçekleştirilen araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edildi:

- ❖ Siber zorba ve siber mağduriyet düzeyinin en fazla görüldüğü yaş grubu 13-14 olduğu,
- ❖ Siber zorba ve siber mağduriyet ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığı,

- ❖ Siber zorba ve siber mağduriyet düzeyinin en fazla görüldüğü sınıf düzeyinin 8. Sınıf olduğu,
- ❖ Araştırmaya katılan ve siber zorbalık yaptığını ifade eden öğrencilerin yarısından çoğunun sebep olarak kendisine yapıldığı için siber zorbalık yaptığı,
- ❖ Araştırmaya katılan ve siber mağdur olduğunu ifade eden öğrencilerin en çok hissettiği duygunun öfke ve üzüntü olduğu,
- ❖ Siber zorba ve siber mağduriyet düzeyinin internet kullanım sıklığı ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu,
- ❖ Siber zorbalık ile narsisizm arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu,
- ❖ Siber mağduriyet ile narsisizm arasında anlamlı ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6. ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre aile, hemşire ve kurumlara yönelik öneriler

- ❖ Çocukların internet kullanım sıklığının belirlenmesi ve sınırlandırılması,
- ❖ Çocukların çevrimiçi ortamda sağlayabilecekleri tedbirler konusunda eğitilmesi,
- ❖ Siber zorbalık ve siber mağduriyet durumu nedenlerinin daha detaylı incelenmesi,
- ❖ Okul sağlığı alanında çalışmak isteyen ve çalışacak olan hemşirelere siber zorbalık ve siber mağduriyete yönelik farkındalık ve bilgi birikimi artırmaya yönelik eğitimlerin planlanması,
- ❖ Siber zorbalık ve siber mağduriyete yönelik müdahale programlarının ve stratejilerinin geliştirilmesi,
- ❖ Siber zorbalık ve siber mağduriyet ile mücadelede okul sağlığı hemşiresinin de ekibe katılması gerektiği,
- ❖ Narsizim ile siber zorbalık ilişkisini inceleyen nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı çalışmaların yapılması,
- ❖ Narsistik kişiliği olan çocuklara siber zorbalık konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılması,
- ❖ Benzer çalışmalarla birlikte çocukluk çağı narsisizm düzeylerinin farklı örneklem büyüklüğü ve çeşidiyle yapılması önerilmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Beran T, Li Q. Cyber-Harassment: A study of new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research*. 2005;32:265-277.
2. Juvonen J, Gross EF. Extending the school grounds? Bullying experiences in cyberspace. *J Sch Health*. 2008;78(9):496-505.
3. Kowalski RM, Limber S. Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*. 2007;41:22–30.
4. Hinduja S, Patchin JW. *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*, 2nd Ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications (Corwin Press), 2009.
5. Kavuk M. İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve sanal kurban olma durumlarının incelenmesi. 2011, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Prof. Dr. Hafize Keser)
6. Topçu Ç, Yıldırım A, Erdur-Baker Ö. Cyber bullying schools: What do Turkish adolescents think? *International Journal for the Advancement of Counseling*. 2013;6(1):139-151.
7. Kowalski RM, Giumetti GW, Schroeder AN, Lattanner MR. Bullying in the digital age: a critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychol Bull*. 2014;140(4):1073-137.
8. Brochado A, Rita P, Margarido A. High tech meets high touch in upscale hotels. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*. 2016;7(4): 347–365.
9. Mitchell KJ, Ybarra M, Finkelhor D. The relative importance of online victimization in understanding depression, delinquency, and substance use. *Child Maltreatment*. 2007;12(4): 314-324.
10. Perren S, Dooley J, Shaw T, Cross D. Bullying in school and cyberspace: Associations with depressive symptoms in Swiss and Australian adolescents. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*. 2010;4:28.
11. Kowalski RM, Limber SP. Psychological, physical, and academic correlates of cyberbullying and traditional bullying. *J Adolesc Health*. 2013;53(1):13-20.
12. Ybarra ML, Diener-West M, Leaf PJ. Examining the overlap in internet harassment and school bullying: implications for school intervention. *J Adolesc Health*. 2007;41(6 Suppl 1):42-50.

13. Hoff DL, Mitchell SN. Cyberbullying: causes, effects, and remedies. *Journal of Educational Administration*. 2009;47(5):652-665.
14. Brewer G, Kerslake J. Cyberbullying, self-esteem, empathy and loneliness. *Computers in Human Behavior*. 2015;48:255–260.
15. Ang RP, Tan KA, Talib Mansor A. Normative beliefs about aggression as a mediator of narcissistic exploitativeness and cyberbullying. *J Interpers Violence*. 2011;26(13):2619-2634.
16. Bussey K, Fitzpatrick S, Raman A. The role of moral disengagement and self-efficacy in cyberbullying. *Journal of School Violence*. 2015;14(1):30-46.
17. Ang RP, Huan VS, Florell D. Understanding the relationship between proactive and reactive aggression, and cyberbullying across United States and Singapore adolescent samples. *Journal of Interpersonal Violence*. 2014;29(2):237-254.
18. Oğuz T. Çağdaş Narkissos'lar: Facebook kullanım alışkanlıkları ve narsisizm. *Selçuk İletişim*. 2016;9(2):51-68.
19. Twenge JM, Campbell WK, The narcissism epidemic: Living in the age of entitlement. *Asrın vebası narsisizm illeti*, 2. Baskı, Korkmaz Ö, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2010.
20. Fan CY, Chu XW, Zhang M, Zhou ZK. Are narcissists more likely to be involved in cyberbullying. Examining the mediating role of self-esteem. *Journal of Interpersonal Violence*. 2016;1-24.
21. Ang RP, Tan KA, Mansor AT. Normative beliefs about aggression as a mediator of narcissistic exploitativeness and cyberbullying. *Journal of Interpersonal Violence*, 2011;26:2619-2634.
22. Pabian S, De Backer CJ, Vandebosch, H. Dark Triad personality traits and adolescent cyber-aggression. *Personality and Individual Differences*, 2015;75:41–46.
23. Belsey B. Cyberbullying: An emerging threat to the “always on” generation. 2008;
10.01.2020;http://www.cyberbullying.ca/pdf/Cyberbullying_Article_by_Bill_Belsey.pdf. (E.T:25.06.2021)
24. Patchin J, Hinduja S. Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyber bullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*. 2006;4(2):148-16

25. Smith PK, Mahdavi J, Carvalho M, Fisher S, Russell S, Tippett N. Cyberbullying: It's nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2008;49(4):376-385.
26. Palermi AL, Servidio R, Bartolo MG, Costabile A. Cyberbullying and self-esteem: An Italian study. *Computers in Human Behavior*. 2017;69:136-141.
27. Hutson E. Cyberbullying in adolescence: A concept analysis. *Advances in nursing science*. 2016;39(1):60–70.
28. Arıca OS, Tanrıkulu T, Kınay H. Siber mağduriyet ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 2012;11:1-6.
29. Weinstein ND. The precaution adoption process. *Health Psychology*. 1988;7(4):355–386.
30. Weinstein ND, Sandman PM. A model of the precaution adoption process: Evidence from home radon testing. *Health Psychology*, 1992;11(3):170–180.
31. Weinstein ND, Sandman PM. The precaution adoption process model and its application. In: Glanz K, Rimer BK, Lewis FM (Eds.). *Health Behavior and health education: Theory, research and practice*. 3th ed. San Francisco: Jossey Bass; 2002:p.121-143.
32. Weinstein ND. Unrealistic optimism about future life events. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1980;39:806-820.
33. Weinstein ND. Optimistic biases about personal risk. *Science*. 1989;246:1232-1233.
34. Chapin J. Adolescents and cyberbullying: The precaution adoption process model. *Education and Information Technologies*, 2016;21(4):719-728.
35. Barlett CP, Gentile DA. Attacking others online: The formation of cyberbullying in late adolescence. *Psychology of Popular Media Culture*, 2012;1:123–135.
36. Anderson CA, Bushman BJ. Human aggression. *Annual Review of Psychology*, 2002;53:27-51.
37. Gentile DA, Anderson CA, Yukawa S, Ihori N, Saleem M, Ming LK. The effects of prosocial video games on prosocial behaviors: International evidence from correlational, experimental, and longitudinal studies. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2009;35:752–763.
38. Barlett CP. From theory to practice: Cyberbullying theory and its application to intervention. *Computers in Human Behavior*, 2017;72:269-275.

39. Den Hamer A, Konijn E. Exposure to antisocial and risk behavior media content stimulates cyberbullying behavior: The cyclic process model, in Wrights M.F (eds.). *A social-ecological approach to cyberbullying*. Hauppauge, New York: Nova Science Publishers; 2016.
40. Fanti KA, Demetriou AG, Hawa VV. A longitudinal study of cyberbullying: examining risk and protective factors. *European Journal of Developmental Psycholog.* 2012;9:168-181.
41. Ak Ş, Özdemir Y, Kuzucu, Y. Cybervictimization and cyberbullying: The mediating role of anger, don't anger me! *Computers in Human Behavior.* 2015;49:437-443.
42. Ajzen I, Fishbein M. *Belief, attitude, intention and behavior: an introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley. 1975.
43. Ajzen I. The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes.* 1991;50:179-211.
44. Bulduk S, Yurt S, Dinçer Y, Ardiç, E. Sağlık davranışı modelleri. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi.* 2015;5(1):28-34.
45. Ajzen I. Martin Fishbein's Legacy: The Reasoned Action Approach. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science,* 2012;640(1):11–27.
46. Wang L, Zhang Y. An extended version of the theory of planned behaviour: the role of self-efficacy and past behaviour in predicting the physical activity of Chinese adolescents. *Journal of Sports Sciences.* 2016;34(7):587-597.
47. Yazdanpanah M, Forouzani M. Application of the theory of planned behaviour to predict Iranian students' intention to purchase organic food. *Journal of Cleaner Production.* 2015;107:342-352.
48. Schifter DE, Ajze I. Intention, perceived control, and weight loss: an application of the theory of planned behavior. *Journal of personality and social psychology.* 1985;49(3): 843–851.
49. Doane AN, Pearson MR, Kelley ML. Predictors of cyberbullying perpetration among college students: An application of the theory of reasoned action. *Computers in Human Behavior.* 2014;36:154-162.
50. Alonzo M, Aiken M. Flaming in electronic communication. *Decision Support Systems.* 2004;36:205-213.

51. Canöz N. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Çerçevesinde Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları. *Sutad*. 2016;39:423-441.
52. Katz E, Blumle J, Gurevitch M. "Utilization of Mass Communication by the Individual", *The Uses of Mass Communications: Current Perspectives on Gratifications Research into*, Jay G. Blumler and Elihu Katz (Eds.). California: Beverley Hills, 1974; p.19-32.
53. Tanrikulu I, Erdur-Baker Ö. Motives behind cyberbullying perpetration: A test of uses and gratifications theory. *Journal of Interpersonal Violence*. 2019;36(13-14):6699-6724
54. Bronfenbrenner U. Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Dev Psychol*. 1986;22:723- 742.
55. Bronfenbrenner U, Ceci S J. Nature-nature reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, 1994;101(4):568–586.
56. Wright M.F. *A Social-Ecological Approach to Understanding Cyberbullying Involvement in Wrights M.F (editor) A Social-Ecological Approach to Cyberbullying*. Hauppauge, New York: Nova Science Publishers. 2016.
57. Agnew RA. revised Strain Theory of Delinquency. *Social Forces*.1985;64(1):151-167.
58. Agnew R. Foundation for General Strain Theory of Crime and Delinquency. *Criminology*. 1992;30(1):47-87.
59. Lianos H, McGrath A. Can the General Theory of Crime and General Strain Theory Explain Cyberbullying Perpetration? *Crime & Delinquency*, 2018;64(5):674-700.
60. Jang H, Song J, Kim R. Does the offline bully-victimization influence cyberbullying behavior among youths? Application of General Strain Theory. *Computers in Human Behavior*, 2014;31:85-93.
61. Keith S. How do traditional bullying and cyberbullying victimization affect fear and coping among students? An application of General Strain Theory. *American Journal of Criminal Justice*, 2017;43(2):1-18.
62. Paez GR. Cyberbullying among adolescents: A General Strain Theory perspective. *Journal of School Violence*. 2016;17(1): 74-85.
63. İnelöz NT, Uçanok Z. Ergenlerde sanal zorbalık: nedenler, duygular ve baş etme yollarının niteliksel analizi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 2013;16 (32):20-44.

64. Varjas K, Talley J, Meyers J, Parris L, Cutts H. High school students' perceptions of motivations for cyberbullying: an exploratory study. *Western Journal of Emergency Medicine*, 2010;11(3):269.
65. Hoff DL, Mitchell SN. Cyberbullying: Causes, effects, and remedies. *Journal of Educational Administration*. 2009;47(5):652-665.
66. Baldry AC, Farrington DP, Sorrentino A. "Am I at risk of cyberbullying"? A narrative review and conceptual framework for research on risk of cyberbullying and cybervictimization: The risk and needs assessment approach. *Aggression and Violent Behavior*, 2015;23:36-51.
67. Vandebosch H, Van Cleemput K. Defining cyberbullying: a qualitative research in to perceptions of youngsters. *Cyberpsychology & Behavior*. 2008;11:499-503.
68. Cross D, Barnes A, Papageorgiou A, Hadwen K, Hearn L, Lester LA. Social-ecological framework for understanding and reducing cyberbullying behaviours. *Aggression and Violent Behavior*. 2015;23:109-117.
69. Eroğlu Y, Peker A. Aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve siber mağduriyet: yapısal eşitlik modeliyle bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*. 2011;27:1-15.
70. Guo S. A meta-analysis of the predictors of cyberbullying perpetration and victimization. *Psychology in the Schools*, 2016;53(4):432-453.
71. Smith PK, Talamelli, L, Cowie H, Naylor P, Chauhan, P. Profiles of non-victims, escaped victims, continuing victims and new victims of school bullying. *British Journal of Educational Psychology*, 2004;74:565-581.
72. Abreu RL, Kenny MC. Cyberbullying and LGBTQ youth: A systematic literature review and recommendations for prevention and intervention. *Journal Child Adolescent Trauma*. 2017;11:81-97.
73. Kowalski RM, Toth A. Cyberbullying among youth with and without disabilities. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 2018;11(1):7-15.
74. Varghese ME, Pistole, MC. College student cyberbullying: Self-Esteem, depression, loneliness, and attachment. *Journal of College Counseling*. 2017;20:7-21.
75. Suler, J. The online disinhibition effect. *Cyberpsychology & Behavior*. 2004;7:321- 326.

76. Tanrikulu İ. The relationships between cyber bullying perpetration motives and personality traits: Testing uses and gratifications theory. 2015, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Doktora Tezi, 247 Sayfa, Ankara, Doç. Dr. Özgür Erdur Baker.
77. Erdur Baker Ö. Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools. *New Media & Society*. 2010;12:109–125.
78. Donchi L, Moore S, It's a boy thing: The role of the Internet in young people's psychological well-being. *Behaviour Change*, 2004;21(2):76-89.
79. Twyman K, Saylor C, Taylor La, Comeaux C. Comparing children and adolescents engaged in cyberbullying to matched peers. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 2010;13(2):195-199.
80. Eroğlu Y, Peker A. Ergenlerde akran ilişkileri ile siber zorbalık statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*. 2015;10(11):593-607.
81. Balakrishnan V. Cyberbullying among young adults in Malaysia: The roles of gender, age and Internet frequency. *Computers in Human Behavior*. 2015; 46:149-157.
82. Erdur Baker Ö, Kavşut F. Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 2007; (27): 31-42.
83. Fletcher A, Fitzgerald Yau N, Jones R, Allen E, Viner R, Bonell C. Brief report: Cyberbullying perpetration and its associations with sociodemographics, aggressive behaviour at school, and mental health outcomes. *Journal of Adolescence*, 2014;37(8):1393–1398
84. Mishna F, Khoury Kassabrib M, Gadallaa T, Daciuka J. Risk factors for involvement in cyber bullying: Victims, bullies and bully-victims. *Children and Youth Services Review*, 2012; 34(1): 63–67.
85. Yaman E, Sönmez Z, Ergenlerin Siber Zorbalık Eğilimleri. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2015;2(1):18-31.
86. Calvete E, Orue I, Estévez A, Villardón L, Padilla P. Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors' profile. *Computers in Human Behavior*. 2010;2:1128–1135.

87. Campbell M, Spears B, Slee Pt, Butler D, Kift S. Victims' perceptions of bullying: Traditional and cyber and the psychosocial correlates of their victimisation. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 2013;17:389–401.
88. Erdur Baker Ö, Tanrikulu İ. Psychological consequences of cyber bullying experiences among Turkish secondary school children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2010;2(2):2771-2776.
89. Kowalski RM, Limber SE, Agatston PW. *Cyberbullying: Bullying in the digital age (2nd Ed.)*. Malden, MA: Wiley-Blackwell. 2012.
90. O'neill B, Dinh T. Mobile technologies and the incidence of cyberbullying in seven European countries: Findings from Net Children Go Mobile. *Societies*, 2015;5(2):384-398.
91. Wang J, Iannotti RJ, Nansel TR. School bullying among adolescents in the United States: Physical, verbal, relational, and cyber. *Journal of Adolescent health*, 2009;45(4):368-375.
92. Bamford A. *Cyberbullying*. AHISA Pastoral Care National Conference. Melbourne, Australia. 2004.
93. Willard N. *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. The United States of America: Research Press. 2007.
94. Baştürk-Akça E, Sayımer İ, Ergül S. Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ve siber zorbalık deneyimleri: Ankara örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 2015;5(10),71-86.
95. Betts LR. *Cyberbullying approaches, consequences and interventions*. London: Palgrave Macmillan. 2016.
96. Willard N. *Educator's guide to cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats and distress*.<https://goo.gl/iem4V7>. 2005. (E.T: 22.05.2021).
97. Şahin M, Akbaba S. *Okulda ve sanal ortamda zorbalık ve empati*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2017.
98. Yaman E, Eroğlu Y, Peker A. *Başa çıkma stratejileri ile okul zorbalığı ve siber zorbalık*. İstanbul: Kaknüs yayınları. 2011.
99. Barrense-Dias Y, Berchtold A, Surís JC, Akre C. Sexting and the definition issue *Journal of Adolescent Health*, 2017; 61(5):544-554.

100. E. Englander, M. McCoy Sexting-prevalence, age, sex, and outcomes JAMA Pediatrics, 2018;172 (4):317-318.
101. Chan S, KhaderM, AngJ, TanE, KhooK, Chins J. Understanding “happy slapping”. International Journal of Police Science and Management, 2012;14:42–57.
102. Anderson Tara, Brian Sturm. Cyberbullying: From Playground To Computer. Young Adult Library Services. c. 5. s. 2: 24.
103. Bhat, Christine Suniti. 2008. Cyber Bullying: Overview And Strategies For School Counsellors, Guidance Officers, And All School Personnel. Australian Journal Of Guidance And Counselling. 18(1): 53-66.
104. Shariff, S., & Gouin, R. (2005). Cyber-dilemmas: Gendered hierarchies, free expression and cyber-safety in schools. In Oxford Internet Institute conference at Oxford University 2007; 20:147-154. Oxford, UK.
105. Ybarra ML, Mitchell KJ, Wolak J, Finkelhor D. Examining characteristics and associated distress related to internet harassment: findings from the second youth internet safety survey. Pediatrics, 2006;118(4):1169-1177.
106. Rogers V. Cyberbullying: activities to help children and teens to stay safe in a texting, twittering, social networking world. London: Jessica Kingsley. 2010.
107. Boyd DM, Ellison NB. Social network sites: Definition, history, and scholarship. Journal of Computer-Mediated Communication,2007;13:210-230.
108. O'Keeffe GS, Clarke-Pearson K. The impact of social media on children, adolescents, and families. Pediatrics, 2011;127(4), 800-804.
109. Kavuk M. Ortaokul ve liselerin siber zorbalık farkındalık profillerinin oluşturulması ve okul paydaşlarına yönelik siber zorbalık farkındalık eğitimi etkililiğinin değerlendirilmesi. 2016, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 291 Sayfa, Ankara (Prof. Dr. Hafize Keser).
110. Hinduja S, Patchin JW. Personal information of adolescents on the Internet: A quantitative content analysis of MySpace. Journal of Adolescence, 2008;31(1):125-146.

111. Johnson T, Shapiro R, Tourangeau R. National survey of American attitudes on substance abuse XVI: Teens and parents. The National Center on Addiction and Substance Abuse, 2011.
112. Bauman Sheri. 2007. Cyberbullying: A Virtual Menace. In National Coalition Against Bullying National Conference,. Melbourne: Australia, 2-4 November 2007.
113. Common Sense. The common sense census: Media use by tweens and teens. Common Sense Media Inc. Retrieved March 10, 2016, from <https://www.commonsensemedia.org/research/the-common-sense-census-media-use-by-tweens-and-teens>.
114. Lenhart A, Duggan M, Perrin A, Stepler R, Rainie L, Parker, K. Teen, social media and technology overview 2015. PEW Research Center. Retrieved March 5, 2016, from http://www.pewinternet.org/files/2015/04/PI_TeensandTech_Update2015_0409151.pdf. (E.T: 08.06.2021)
115. Ballard ME, Welch KM. Virtual warfare: Cyberbullying and cyber-victimization in MMOG Play. *Games and Culture*. 2015;
116. Nixon CL. Current perspectives: The impact of cyberbullying on adolescent health. *Adolescent Health, Medicine and Therapeutics*, 2014;5:143-158.
117. Ybarra ML, Mitchell KJ. Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2004a;45:1308-1316.
118. Ortega R, Elipe P, Monks CP. The emotional responses of victims of cyberbullying: Worry and indifference. *BJEP Monograph Series II: Psychology and Antisocial Behaviour in Schools*, 2012;11(9):139-153. <http://www.bps.org.uk/>
119. Raskauskas J, Stoltz Ad. Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. *Developmental Psychology*, 2007;43(3):564–575.
120. Ortega R, Elipe P, Mora-Merchán JA, Calmaestra J, Vega E. The emotional impact on victims of traditional bullying and cyberbullying: A study of Spanish adolescents. *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 2009;217:197-204.

121. Yaman E, Peker A. Ergenlerin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyete İlişkin Algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012; 11(3): 819 -833.
122. Ybarra ML, Espelage DL, Mitchell KJ. The co-occurrence of Internet harassment and unwanted sexual solicitation victimization and perpetration: Associations with psychosocial indicators. *Journal of Adolescent Health*, 2007;41:31-41.
123. Price M, Dalgleish J. Cyberbullying: Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people. *Youth Studies Australia*, 2010; 29(2):51-59.
124. Patchin JW, Hinduja S. Cyber bullying and self-esteem. *Journal of liSchool Health*, 2010;80:614–621.
125. Horzum MB, Ayas T. Orta öğretim öğrencilerin psikolojik belirtilere göre sanal zorba ve sanal mağdur düzeylerinin yordanması. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*. 2014;1(2):21-36.
126. Li L, He W, Xu L, Ash I, Anwar M, Yuan, X. Investigating the impact of cybersecurity policy awareness on employees' cybersecurity behavior. *International Journal of Information Management*, 2019;45:13-24.
127. Ranney ML, Patena JV, Nugent N, Spirito A, Boyer E, Zatzick, Cunningham R. PTSD, cyberbullying and peer violence: Prevalence and correlates among adolescent emergency department patients. *General Hospital Psychiatry*, 2016;39:32-38.
128. Brewer G, Kerslake J, Cyberbullying, self-esteem, empathy and loneliness. *Computers in Human Behavior*, 2015;48: 255-260.
129. Crosslin K, Crosslin M. Cyberbullying at a Texas University-A Mixed Methods Approach to Examining Online Aggression. *Texas Public Health Journal*, 2014; 66(3): 26-31.
130. Bingöl N, Tanrıkulu T. Siber zorba ve mağdur olma ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014;(43):1-17.
131. Larrañaga E, Yubero S, Ovejero A, Navarro R. Loneliness, parentchild communication and cyberbullying victimization among Spanish youths. *Computers in Human Behavior*, 2016; 65: 1-8.

132. Betts LR, Spenser KA, Gardner SE. Adolescents' involvement in cyber bullying and perceptions of school: The importance of perceived peer acceptance for female adolescents. *Sex Roles*, 2017;77(7-8):471-481.
133. Schultze-Krumbholz A, Scheithauer H. Social-behavioral correlates of cyberbullying in a German student sample. *Zeitschrift für psychologie/Journal of Psychology*, 2009;217:224-226.
134. Schneider SK, O'donnell L, Stueve A, Coulter RW. Cyberbullying, school bullying, and psychological distress: A regional census of high school students. *American Journal of Public Health*. 2012;102:171-177.
135. Bayar Y, Uçanok Z. School social climate and generalized peer perception in traditional and cyberbullying status. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 2012;12(4):2352-2358.
136. Cross D, Lester L, Barnes A. A longitudinal study of the social and emotional predictors and consequences of cyber and traditional bullying victimisation. *International journal of public health*, 2015;60(2): 207-217.
137. Arslan S, Savaser S, Hallett V, Balci S. Cyberbullying among primary school students in Turkey: Self-reported prevalence and associations with home and school life. *Cyberpsychology Behavior, and Social Networking*. 2012;15:527-533.
138. Ayas T, Horzum MB. On being cyber bully and victim among primary school students. *Elementary Education Online*. 2012;11(2):369-380.
139. Dilmaç B. Psychological needs as a predictor of cyber bullying: A preliminary report on college students. *Educational Sciences: Theory and Practice*.2009;9(3):1307-1325.
140. Topçu Ç, Erdur-Baker Ö. Zorbalık Mağdurlarının Yardım Alma Davranışı ve Yardım Kaynakları. *Ege Eğitim Dergisi*. 2016;17(1): 127-145.
141. Serin H. Ergenlerde Siber Zorbalık / Siber Mağduriyet Yaşantıları ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri. 2012; Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

142. Spears B, Taddeo C, Daly A, Stretton A, Karklins L. Cyberbullying, helpseeking and mental health in young Australians: Implications for public health. *International Journal of Public Health*, 2015; 60(2): 219-226.
143. Monks CP, Robinson S, Worlidge P. Siber zorbalığının ortaya çıkışı: İlkokul öğrencilerinin algılarına ve deneyimlerine ilişkin bir anket. *School Psychology International* , 2012;33 (5):477-491.
144. Buelga S, Cava MJ, Musitu G, Torralba E. Cyberbullying aggressors among Spanish secondary education students: an exploratory study. *Interactive Technology and Smart Education*, 2015;12.
145. Roberto AJ, Eden J, Savage MW, Ramos-Salazar L, Deiss, DM. Prevalence and predictors of cyberbullying perpetration by high school seniors. *Communication Quarterly*, 2014;62:97-114.
146. Garagordobil M. Cyberbullying in adolescents and youth in the Basque country: Prevalence of cybervictims, cyberaggressors, and cyberobservers. *Journal of Youth Studies*, 2015;18: 569–582.
147. Vieno A, Gini G, Lenzi M, Pozzoli T, Canale N, Santinello M. Cybervictimization and somatic and psychological symptoms among Italian middle school students. *The European Journal of Public Health*, 2015; 25(3): 433–437.
148. Zhou Z, Tang H, Tian Y, Wei H, Zhang F, Morrison CM. Cyberbullying and its risk factors among Chinese high school students. *School Psychology International*. 2013; 34(6):630-647.
149. Hamilton, E. *Mitologya*, Çev. Ülkü Tamer, İstanbul, Varlık Yayınları. 2002.
150. TDK. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri Güncel Türkçe Sözlük*. 2019.
151. Rataj Daniel Mark. *Changes in Pathological Narcissism from Middle to Older Adulthood*, Northwestern University, *Clinical Psychology*, 2003; Doktora Tezi, Northwestern.
152. Meares R, Graham P. Recognition and the Duality of Self. *International Journal of Psychoanalytic Self Psychology*. 2008; 3:432-446

153. Gençtan E. Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar (23. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları. 2015.
154. Brome Vincent, Havelock Ellis, Philosopher of Sex: A Biography. London; Boston; Henley: Routledge & Kegan Paul, 1979.
155. Rozenblatt S. In Defence of Self: The Relationship of Self-Esteem and Narcissism to Agressive Behavior Long Island University, Psychology, 2002; Doktora Tezi, USA
156. Freud, S. On Narcissism: An Introduction. In J. Strachey et al. (Trans.), The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIV. London: Hogarth Press. 1914.
157. İzmir M. Lacancı psikanaliz ve karakter çözümleme (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi, 2015.
158. Doğaner İ. Narsistik Kişilik Bozukluğu, Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları, 1996;1(3):341-352.
159. Kohut H. The analysis of the self. New York: Internationa Universities Press. 1971.
160. Kohut,H. The restoration of the self. New York: International Universities Press. 1977
161. Masterson JF. Narsistik ve borderline kişilik bozuklukları (B. Açıl, Çev). Litera Yayıncılık: İstanbul. 2006.
162. Kohut H. Forms and transformations of narcissism. Journal of the American Psychoanalytic Association, 1966;14(1):243-272.
163. Tura SM. Narsisizm sorunsalında Kohut ve Lacan. Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları. 1996;1(3):437-456.
164. Kernberg OF. Aggressivity, narcissism, and self-destructiveness in the psychotherapeutic relationship. New Haven: Yale University Press, 2004.
165. Atay S. Çalışan Narsist. 1. Baskı. İstanbul: Namar yayınları, 2010.
166. Kingston P. Differentiating the two types of narcissism through the disposition to shame and guilt –proneness. 2003, New School University Faculty of Political and Social Science, Doktora Tezi, New York.
167. Kernberg OF. Borderline conditions and pathological narcissism. New York: Jason Aronson. 1975.

168. Campbell WK, Miller JD. Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings and Treatments (1st ed.). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2011.
169. Whitbourne SK. The healthy side of narcissism. 2012 Retrieved from <https://www.psychologytoday.com/us/blog/fulfillment-any-age/201201/the-healthy-side-narcissism> (E.T.05.04.2021).
170. Gülmez N. Narsistik liderlik. 2009, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
171. Karaaziz M, Erdem-Atak İ. Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. Nesne. 2013;1(2):44-59.
172. Pincus AL, Ansell EB, Pimentel CA, Cain NM, Wright AG, Levy KN. Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. Psychological assessment. 2009;21(3):365-379.
173. Lubit R. The long-term organizational impact of destructively narcissistic managers. The Academy of Management Executive. 2002;16(1):127-138.
174. Özel İ. Kur'an ekseninde narsisizm ve din. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2013;6(28):248-268.
175. Pincus AL, Lukowitsky MR. Pathological narcissism and narcissistic personality Disorder. Annual Review of Clinical Psychology. 2010;6:421-446.
176. Akgün Z, Uysal Y. Toplumsal cinsiyet ve narsisizm ilişkisi. Dünya Sağlık ve Tabiat Bilimleri Dergisi. 2019;9:43-56.
177. Amerikan Psikiyatri Birliği, DSM-V Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı. (Köroğlu. E., Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık, 2013.
178. Akhtar S, Thomson JA. Overview: Narcissistic personality disorder. The American Journal of Psychiatry. 1982;139(1):12-20.
179. Wink P. Two faces of narcissism. Journal of Personality and Social Psychology. 1991;61(4):590-597.
180. Raskin R, Novacek J, Hogan R. Narcissism, self-esteem, and defensive self- enhancement. Journal of Personality. 1991;59:16-38.
181. Gibb ZG, Devereux PG. Who does that anyway? Predictors and personality correlates of cyberbullying in college. Computers in Human Behavior. 2014;38:8-16.

182. Goodboy AK, Martin MM. The personality profile of a cyberbully: Examining the Dark Triad. *Computers in Human Behavior*. 2015;49:1–4.
183. Bogolyubova O, Panicheva P, Tikhonov R, Ivanov V, Ledovaya Y. Dark personalities on Facebook: Harmful online behaviors and language. *Computers in Human Behavior*. 2018;78:151-159.
184. Kircaburun K, Jonason PK, Griffiths MD. The Dark Tetrad traits and problematic social media use: The mediating role of cyberbullying and cyberstalking. *Personality and Individual Differences*. 2018;135:264-269.
185. Zerach G. Pathological narcissism, cyberbullying victimization and offending among homosexual and heterosexual participants in online dating websites. *Computers in Human Behavior*. 2016;57:292-299.
186. Törüner EK, Büyükgönceç L. Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları, 1. baskı. Ankara, Göktuğ Yayıncılık, 2015.
187. National Association of School Nurses. School-Nursing-Scope-and-Standards, 2011, www.nasn.org Erişim Tarihi:07.05.2021
188. Luxenberg H, Limber SP, Olweus D. Bullying in U.S. schools: 2014 status report. 2015 Retrieved from <https://olweus.sites.clemson.edu/documents/Bullying%20in%20US%20Schools-2014%20Status%20Report.pdf>
189. Carter JM, Wilson FL. Cyberbullying: a 21st century health care phenomenon. *The Journal Of Pediatric Nursing*. 2015;41(3):115-125.
190. Bahar Z. Okul sağlığı hemşireliği. *DEUHYO ED*. 2010;3(4):195-200.
191. Council on School Health. Role of the School Nurse in Providing School Health Services. *Pediatrics*. 2008;121(5):1052-1056.
192. Ouytsel JV, Walrave M, Vandebosch H. Correlates of cyberbullying and how school nurses can respond. *NASN School Nurse*, 2015,163-167.
193. Solecki S, Fay-Hiller T. The toll of too much technology on teens' mental Health. *The Journal Of Pediatric Nursing*. 2015;30:933-936.
194. Tokunaga RS. Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*. 2010;26(3):277–287.

195. Cassidy W, Faucher C, Jackson M. Cyberbullying among youth: A comprehensive review of current international research and its implications and application to policy and practice. *School Psychology International*. 2013;34(6):575–612.
196. Adams C. Cyberbullying: How to make it stop. *Instructor*. 2010;120(2):44-49.
197. Çiftci H. Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Eğilimlerinin Facebook Tutumu İle İlişkisinin İncelenmesi. 2015, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans. İstanbul.
198. Çivilidağ A, Cooper HT. Ergenlerde Siber Zorba ve Öfkenin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma: Niğde İli Örneği. *International Journal of Social Science*. 2013;6(1):497- 511.
199. Özdemir M, Akar F. Lise öğrencilerinin siber zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 2011;17(4):605-626.
200. Sabancı Y. Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Yordayıcıları Olarak Akılcı Olmayan İnançlar Psikolojik Sağlık ve Psikolojik İhtiyaçlar. 2018, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
201. Slonje R, Smith PK. Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal Of Psychology*. 2008;49:147-154.
202. Campbell MA. “CyberBullying: An old problem in a new guise?”. *Australian Journal of Guidance and Counselling*. 2005;15(1):68-76.
203. Ybarra ML. Linkages between depressive symptomatology and internet harassment among young regular internet users. *Cyberpsychology & Behavior*. 2004;7(2):247-257.
204. Kowalski RM, Morgan CA, Limber SP. Traditional bullying as a potential warning sign of cyberbullying. *School Psychology International*. 2012;33: 505-519.
205. Akgül G. Ergenlerde Gelişimsel Değişkenlerin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet İle İlişkisinin İncelenmesi. 2018, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. Ankara.

206. Katzer C, Fetchenhauer D, Belschak F. Cyberbullying: Who are the victims? a comparison of victimization in internet chatrooms and victimization in school. *Journal of Media Psychology*. 2009;21(1):25–36.
207. Pamuk M, Bavlı B. Ergenlerin Sanal Zorbalıklarının Bazı dEğişkenlere Göre İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2013;32(1):321- 338.
208. Smith P, Mahdavi J, Carvalho M, Tippett N. An investigation into cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying. goldsmiths college. University of London: A Report to the Anti-Bullying Alliance By Unit For School and Family Studies. pp. 6-11, London, 2006.
209. Büyükyıldırım İ. Dilmaç B. Siber Mağdur Olmanın İnsani Değerler ve Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 2015;13(29):7-40.
210. Demir Ö, Seferoğlu SS. Bilgi Okuryazarlığı, İnternet Bağımlılığı, Sanal Aylaklık ve Çeşitli Diğerk Değişkenlerin Sanal Zorbalık ile İlişkisinin İncelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*. 2016;3(1):1-26.
211. Dalmaz E. Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/mağduriyet, Depresyon ve Anksiyete Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2014, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
212. Marco JH, Tormo-Irun MP, Galán-Escalante A, Gonzalez-García C. Is cybervictimization associated with body dissatisfaction, depression, and eating disorder psychopathology? *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2018;21(10):611–617.
213. Peker A, Eroğlu Y, Çitemel N. Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 2012;9:205-221.
214. Yiğit MF, Keskin S, Yurdugül H. Ortaokullarda siber zorbalık ve aile desteği arasındaki ilişkinin cinsiyet, internet kullanımı ve öğrenim düzeyi bağlamında incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*. 2018;5:249–284.
215. Başköy N. Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık, Siber Zorbalık ve Bilgisayara Karşı Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi.

- 2013, Ahi Evren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir.
216. Burnukara P, Uçanok Z. İlk ve Orta Ergenlikte Akran Zorbalığı: Gerçekleştiği Yerler ve Baş Etme Yolları. Türk Psikoloji Yazıları. 2012;15(29):68-82.
217. Kavuk M, Keser H. İlköğretim Okullarında Siber Zorbalık. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2015;31(3):520-535.
218. Kocatürk M. Ortaokul Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ile Siber Zorbalık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2014, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
219. Salı J, Başak B, Akca E. Türkiye’de Ortaokul Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık. Anadolu Journal of Educational Sciences International. 2015;5(2):109-130.
220. Manap A. İlköğretim ikinci kademe öğrencileri ve siber zorbalık: Samsun ili örneği. 2012, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
221. Dalmaç Z. Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi. 2014, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
222. Kağan M, Ciminli A. Ergenlerde Sanal Zorbalık ve Mağduriyetin Cinsiyet, Sınıf, Okul Değişkenleri ve Kişilik Özellikleri ile İlişkisinin İncelenmesi. Online of Technology Addiction & Cyberbullying. 2016b;3(2):14-34.
223. Aksaray S. Siber zorbalık. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2011;20(2):405-432.
224. Huang Y, Chou C. "An analysis of multiple factors of cyberbullying among junior high school students in Taiwan", Computers in Human Behaviour. 2010;26(6):1581–1590.
225. Sipahi E. Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık ve akran zorbalığı eğilimlerinin örgütsel yabancılaşma ve örgütsel güven algularına etkilerinin incelenmesi: Ankara ili örneği. 2019, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
226. Yelci H. Ortaokul öğrencilerinde siber zorbalık ile saldırganlık ilişkisinin incelenmesi. 2018, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

227. Özer G. Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık yaşama düzeyleri ile siber zorbalığın öğrenciler üzerindeki etkileri ve öğrencilerin siber zorbalıkla baş etme stratejileri. 2016, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
228. Baykal F. Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Ailedeki Koruyucu Etmenlerle İlişkisi: Afyonkarahisar İli Örneği. 2016, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
229. Yarar Y. Lise Öğrencilerinin İyi Oluş Düzeyleri İle Siber Zorbalık Siber Mağduriyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 2019, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
230. Durna S. Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Sıklığı ve Bunların Anksiyete ve Depresyon İle İlişkinin İncelenmesi: Konya Örneği. 2019, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Konya.
231. Süslü DP, Oktay A. Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetle İlişkili Bazı Değişkenlerin İncelenmesi. İlköğretim Online. 2018;17(4):1877-1895.
232. Taştekin E, Bayhan P. Ergenler Arasındaki Siber Zorbalığın ve Mağduriyetin İncelenmesi. Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying. 2018;5(2):21-45.
233. Bayram F. Siber zorbalık yapma siber mağdur olma ve denetim odağı arasındaki ilişkinin bazı kişisel değişkenler açısından incelenmesi, 2017, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
234. İğdeli F. Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber zorbalık duyarlılıklarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi, 2018, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
235. Navarro R, Serna C, Martínez V, Ruiz-Oliva R. The role of Internet use and parental mediation on cyberbullying victimization among Spanish children from rural public schools. European Journal of Psychology of Education. 2013;28(3):725-745.

236. Gönenç N. Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetin duygusal zeka ve psikolojik iyi oluş açısından incelenmesi. 2018, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, İstanbul.
237. Semerci A. Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyet durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2017;25(4):1285-1300.
238. İlhan AÜ. Ortaöğretim öğrencilerinin siber zorbalık ve internet saldırganlık düzeyleri ile sosyal medyaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. 2016, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
239. Torun ZB. Ortaokul öğrencilerinde saldırganlık ve narsisizm düzeyleri arasındaki ilişki. 2016, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
240. Ashmawy MFAAA. Ortaöğretim öğrencilerinde dindarlık ve narsisizm ilişkisi (Sinop örneği). 2016, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
241. Orhan, G. (2014). Narsisizm etiyolojisi ve dindarlıkla ilişkisi. 2014, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
242. İmamoğlu AH. Narsisizm: Algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmaları açısından bir inceleme. 2018, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
243. Karakuş Ç. Lise öğrencilerinde psikolojik savunmalar açısından narsisizm ve benlik saygısının karşılaştırılması. 2017, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
244. van Geel M, Goemans A, Toprak F, Vedder P. Which personality traits are related to traditional bullying and cyberbullying? A study with the big five, dark triad and sadism. *Personality and Individual Differences*. 2017;106:231-235.

8. EKLER

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma bilimsel bir amaç için yapılmaktadır. Sonuçlar sadece bilimsel amaç için kullanılacak ve kimseyle paylaşılmayacaktır. Aşağıda sizinle ilgili genel bilgilere ulaşmak için bir takım sorular yer almaktadır. Bu soruları içtenlikle cevaplamanız araştırmanın amacı açısından önemlidir. Lütfen size en uygun gelen cevabı yanındaki kutucuğa “(X)” şeklinde işaretleyerek belirtiniz. Katılımınız için teşekkür ederim.

Yavuz Can MADENCİOĞLU
Düzce Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Yaşınız:.....

2. Cinsiyetiniz: 1. E () 2. K ()

3. Sınıfınız: 1. () 4 2. () 5 3. () 6 4. () 7 5. () 8

4. Okul ortalamanızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

1. İyi () 2. Orta () 3. Kötü ()

5. Geçen yıla ait akademik başarınız ?

1. () Taktir 2. () Teşekkür 3. () Geçer 4. () Başarısız

6. Devamsızlık durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

1. () Devamsızlığım var 2. () Devamsızlığım yok

7. Kaç kardeşiniz var, varsa kaç tane?

1. () Tek çocuğum 2. ()tane kardeşim var.

8. Annenizin Eğitim Durumu:

1. () Okur-Yazar Değil 2. () Okur-Yazar 3. () İlkokul Mezunu
4. () Ortaokul Mezunu 5. () Lise Mezunu 6. () Üniversite Mezunu
7. () Yüksek Lisans-Doktora Mezunu

9. Babanızın Eğitim Durumu:

1. () Okur-Yazar Değil 2. () Okur-Yazar 3. () İlkokul Mezunu
4. () Ortaokul Mezunu 5. () Lise Mezunu 6. () Üniversite Mezunu
7. () Yüksek Lisans-Doktora Mezunu

10. Anne-Baba çalışma durumu:

1. Her ikisi de çalışıyor () 2. Her ikisi de çalışmıyor ()
3. Sadece anne çalışıyor () 4. Sadece baba çalışıyor ()

11. Ortalama aylık gelir durumu:

1. Gelir giderden az () 2. Gelir gidere eşit () 3. Gelir giderden fazla ()

12. Anne-Baba medeni durumu:

1. Birlikteler () 2. Boşandılar () 3. Ayrı yaşıyorlar () 4. Anne veya Baba vefat etti ()

13. Sizi büyüten kişi için doğru ifadeyi işaretleyiniz

- 1.() Anne-Baba 2.() Büyükanne-büyükbaba
3.() Akraba 4.() Yetiştirme yurdu 5.() Diğer.....

14. Kiminle yaşıyorsunuz

- 1.() Anne-Baba 2.() Büyükanne-büyükbaba
3.() Akraba 4.() Yetiştirme yurdu 5.() Diğer.....

15.Ebeveynlerinizin size karşı tutumu genel anlamda nasıl?

- 1.() Baskıcı –Otoriter 2.() Demokratik 3.() Koruyucu 4.() Tutarsız 5.() İlgisiz

16.Günlük internet kullanma sıklığınız?

- 1.() 1 saatten az 2.() 1-2 saat 3.() 3-4 saat 4.() 5-6 saat 5.() 7 saat ve üzeri

17.Sosyal ağları daha çok hangi amaçla kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- 1.() Arkadaş edinme 2.() Başkaları tarafından tanınma 3.() Sosyal ilişkileri sürdürme
4.() İletişim kurma 5.() Araştırma / Eğitim 6.() İçerik, video, fotoğraf vb. paylaşma
7.()Oyun oynama 8.() Zaman geçirme 9.() Başkalarının neler yaptığını izleme
10.() İlgimi çeken gruplara katılma

18. Güvenli internet kullanımı hakkında bilginiz var mı?

- 1.() Evet 2.() Hayır

19. Aşağıdakilerden hangilerine sahipsiniz? Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Akıllı Telefon 2.() Bilgisayar 3.() Tablet

20. Siber Zorbalık Yaptınız mı? Yapmadıysanız “Siber Zorbalık Yapmadım” şikkını işaretleyiniz. Eğer yaptıysanız neden yaptığınızla ilgili seçenekleri işaretleyiniz. Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Canım sıkıldığı için 2.() O kişiden hoşlanmadığım için
3.() O kişiyi kıskandığım için 4.() Bana da yapıldığı için
5.() Eğlenceli olacağını düşündüğüm için 6.() Siber Zorbalık Yapmadım
7.() Diğer...

21. Siber zorbalığa maruz kaldınız mı? Siber zorbalığa maruz kalmadıysanız “Siber Zorbalığa Maruz Kalmadım” şikkını işaretleyiniz ve 22. 23. Soruları atlayınız. Eğer siber zorbalığa maruz kaldıysanız bunu kime anlattınız? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Arkadaşlarıma 2.() Aileme 3.() Öğretmenlerime 4.() Kimseye
anlatmadım 5.() Siber Zorbalığa Maruz Kalmadım

22. Siber zorbalığa uğradığınızı neden birine anlatmadınız ?

1. () Telefon/tablet vb elimden alınacağından korktuğum için
2. () Önemsiz gördüğüm için
3. () Siber zorbalığa maruz kaldığımı birine anlattım.
4. () Diğer.....

23. Siber zorbalığa maruz kalmak size ne hissettirdi? Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- 1.() Sinirlendim
- 2.() Üzüldüm
- 3.() Korktum
- 4.() Ne yapacağımı bilemedim
- 5.() Etrafıma karşı güvensiz hissettim
- 6.() Etkilenmedim
- 7.() Diğer.....

EK-2: Çocukluk Çağı Narsizm Ölçeği

| | | | | | |
|---|--|---|---|---|---|
| Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. | | | | | |
| Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız Her sorunun karşısında bulunan; | | | | | |
| 0=Kesinlikle doğru değil 1= doğru değil 2= Kısmen doğru 3=kesinlikle doğru anlamına gelmektedir. | | | | | |
| 1 | Ön planda olmanın önemli olduğumu düşünürüm | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 2 | Benim gibi olan çocuklar daha fazlasını hak ederler | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 3 | Sınıfımızda ben olmazsam sınıfımız daha az eğlenceli olurdu | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 4 | Diğer çocuklar çoğu zaman aslında benim hak ettiğim övgüyü alırlar | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 5 | Becerebildiğim her şeyi başkalarına göstermekten hoşlanırım | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 6 | İnsanları inandığım şeylere inanmaları için ikna edebilirim. | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 7 | Çok özel bir insanım | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 8 | Çok mükemmel biriyim, diğer çocuklar beni örnek almalıdır. | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 9 | Sık sık övgü almayı başarabilirim. | 0 | 1 | 2 | 3 |
| 10 | Ne kadar harika bir çocuk olduğumu düşünmek beni mutlu eder. | 0 | 1 | 2 | 3 |

EK-3:Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri-II

Aşağıda internet kullanırken kişilerin karşılaşabilecekleri bazı durumlar verilmiştir. Her bir durumun **son 6 ay** içerisinde ne sıklıkla başınıza geldiğini **Bana Yapıldı** bölümünde, bu davranışları ne sıklıkla yaptığınızı ise **Ben Yaptım** bölümündeki size uygun rakamı yuvarlak içine alarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi **her iki bölüm** için de cevaplamayı unutmayınız.

| İNTERNET aracılığıyla, | BANA YAPILDI | | | | BEN YAPTIM | | | |
|--|--------------|---------|---------|-----------|------------|---------|---------|-----------|
| | Hiç | Bir kez | 2-3 kez | Üçten çok | Hiç | Bir kez | 2-3 kez | Üçten çok |
| 1.birine ait hesap şifresini ele geçirmek | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 2.başkasının hesabını izinsiz kullanarak onu küçük düşürecek paylaşımlar yapmak | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 3.birini tehdit etmek | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 4.birine hakaret etmek | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 5.utandırıcı veya kırıcı mesajlar göndermek | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 6.sahibinin görülmesinden rahatsızlık duyacağı bir fotoğrafı veya videoyu başkalarıyla paylaşmak | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 7.bir sırrı sahibinin izni olmadan başkalarıyla paylaşmak | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 8.dedikodu yaymak | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 9.bir başkası adına profil açıp oymuş gibi davranmak | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 10.küçük düşürücü internet sitesi/sayfası oluşturmak | 1 | 2 | 3 | 4 | 1 | 2 | 3 | 4 |

Ek-4: Ölçek İzinleri

Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği Gelen Kutusu x

Yavuz Can Madencioğlu
Alıcı: aakin

22 Kas 2019 22:19

Merhaba Hocam
Ben Yavuz Can MADENCİOĞLU, Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Yüksek Lisans öğrencisiyim. Geçerlik güvenirliğini yapmış olduğunuz "Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği"ni" izninizle tezimde kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkürler ve iyi günler.

Ahmet Akin
Alıcı: ben

23 Kas 2019 22:44

Prof. Dr. Ahmet Akin
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı

22 Kas 2019 Cum 20:19 tarihinde Yavuz Can Madencioğlu <yavuzmadenciolu@gmail.com> şunu yazdı:

43. çocukluk çağı n...

Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri Gelen Kutusu x

Yavuz Can Madencioğlu
Alıcı: cigdemtopcu

6 Ağu 2019 Sal 11:49

Merhaba Hocam
Ben Yavuz Can Madencioğlu, Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Yüksek Lisans öğrencisiyim. Geliştirmiş olduğunuz "Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanterinizi" izniniz olursa tezimde kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkürler. İyi günler

Cigdem Topcu Uzer
Alıcı: ben

6 Ağu 2019 Sal 22:11

Merhaba Yavuz Can,
Ekte oleeği ve ilgili makaleyi gönderiyorum. Sorun olursa haberleşelim.
Kolaylıklar,
Çiğdem

2 Ek

RCBI II The Second...
RCBI-II.pdf

Ek-5:Milli Eğitim İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.12.2020-E.81087



T.C.
DUZCE UNIVERSITESI REKTORLUĞU
Sağlık Bilimleri Enstitüsü



Sayı :81860040/605.01/
Konu :Araştırma İzni-Yavuz Can
MADENCIOGLU

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Anabilim Dalımız Hemşirelik Yüksek Lisans Programı öğrencisi ,
numaralı Yavuz Can MADENCIOGLU'nun "9-14 Yaş Grubu Çocuklarda Narsistik Kişiliğin
Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet İle İlişkisi" konulu tez çalışmasını Düzce ilinde 64 okulda
araştırma uygulaması yapılabilmesi amacıyla Düzce İl Millî Eğitim Müdürlüğünden gerekli
iznin verildiği hususundaki yazı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Adnan ÖZÇETİN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

EK :
İlgili Yazı

<https://dhs.duzce.edu.tr/emisyon-Duyma/BelenDuyulama.aspx>

BARKOD NO: *BEN15V95B* Pin Koda :

Konaklı Yerleşke 81620 Merkez DÜZCE

Tel : 0 380 542 11 30

E-Posta : sb@duzce.edu.tr

Faks: 0 380 542 11 31

Elektronik : www.sbe.duzce.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için lütfen: Alesat İletişim





T.C.
DÜZCE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 10240236-605.01-E.13644256
Konu : Araştırma İzni
(Yavuz Can MADENCİOĞLU)

28.09.2020

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü)

İlgi: a) 09/09/2020 tarihli ve 81860040/605.01/11954 sayılı yazınız.
b) 22/09/2020 tarihli ve 10240236-20-E.13186508 sayılı Valilik Onayı.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Yavuz Can MADENCİOĞLU'nun "**9-14 Yaş Grubu Çocuklarda Narsistik Kişiliğin Siber Zorbalık Siber Mağduriyet İle İlişkisi**" konulu tez çalışması kapsamında ilimizde 64 okulda araştırma uygulaması yapma talebinin uygun görüldüğüne dair ilgi (b) Makam onayı ve belgeleri yazımız ekinde gönderilmiştir.
Bilgi ve gereğini arz ederim.

Murat YİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Komisyon Kararı (1 Sayfa)
- 2- İmzalı Form (1 Sayfa)
- 3- Olur(1 Sayfa)

Guvenli Elektronik İmza
Aslı ne Aymdır.
29 Eylül 2020

Şef



Adres: Dahili 1622
Elektronik Ağ: www.duzce.meb.gov.tr
e-posta: istatistik81@meb.gov.tr

Bilgi için: Arzu TORAMAN
Tel: 0 (380) 524 13 80
Faks: 0 (380) 524 13 83

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden Ca2f-bb3f-3b6e-9c8c-781c kodu ile teyit edilebilir.



T.C.
DÜZCE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 10240236-20-E.13186508
Konu : Araştırma İzni
(Yavuz Can MADENCİOĞLU)

22/09/2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) sayılı Genelgesi.
b) Düzce Üniversitesi'nin (Sağlık Bilimleri Enstitüsü) 09/09/2020 tarih ve 81860040/605.01/11954 sayılı yazısı.

Düzce Üniversitesi Rektörlüğü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Yavuz Can MADENCİOĞLU'nun "**9-14 Yaş Grubu Çocuklarda Narsistik Kişiliğin Siber Zorbalık Siber Mağduriyet İle İlişkisi**" konulu tez çalışması kapsamında ilimizde 64 okulda araştırma uygulaması yapmak istemektedir.

Uygulamaya yönelik izin talebi, ilgi (a) Genelge'de belirtilen esaslar doğrultusunda incelenmiştir. Söz konusu araştırmanın eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması ve uygulamalarda sadece ekte bulunan mühürlü formun kullanılması şartı ile yürütülmesi Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Murat YİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
22/09/2020

Yakup TATOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
Komisyon Kararı(1 Adet)
Araştırma Araçları(1 Sayfa)
Araştırma Önerisi(1 Sayfa)
Okul Listesi(1 Adet)
Araştırma İzni Taahhütnamesi(1 Adet)



Adres: Dahili 1622
Elektronik Ağ: www.duzce.meb.gov.tr
e-posta: isticatistik81@meb.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c63e-bfa8-3105-8b15-070e kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
DÜZCE VALİLİĞİ
Düzce İl Millî Eğitim Müdürlüğü
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

| ARAŞTIRMA SAHİBİNİN | |
|--|--|
| Adı Soyadı | Yavuz Can MADENCİOĞLU (Yüksek Lisans Öğrencisi) |
| Kurumu / Üniversitesi | Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü |
| Araştırma yapılacak iller | Düzce |
| Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi | Düzce / Merkez Ekli listede adı bulunan 64 okul öğrenci ve öğretmenlerine yönelik |
| Araştırmanın konusu | '9- 14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişiliğin siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkisi' |
| Üniversite / Kurum onayı | Var |
| Araştırma önerisi | Araştırma Düzce / Merkez Ekli listede adı bulunan 64 okul öğrenci ve öğretmenlerine yönelik '9- 14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişiliğin siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkisi' konulu araştırma izni takvime göre yapılmak istenmektedir. |
| Veri toplama araçları | Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk çağı narsizm ölçeği, yenilenmiş siber zorbalık envanteri |
| Görüş istenilecek Birim/Birimler | Yok |
| İletişim Bilgileri | Var |
| Yükümlülükler | Araştırmacı; *Uygulama veya çalışma takviminde değişiklikleri bildirmeye, * Araştırmayı araştırma çalışma takviminde belirtilen süre içerisinde teslim etmek, * Yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde, Bakanlıktan izin alanlar EARGED Başkanlığına, İl'de izin alanlar millî eğitim müdürlüğüne araştırmanın iki örneğini CD'ye kayıtlı olarak vermeyi taahhüt eder (EK-1) |
| KOMİSYON GÖRÜŞÜ | |
| Araştırma Düzce / Merkez Ekli listede adı bulunan 64 okul öğrenci ve öğretmenlerine yönelik '9- 14 yaş grubu çocuklarda narsistik kişiliğin siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkisi' konulu araştırma izni takvime göre yapılmak istenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın araştırma ve uygulama izinleri konulu 2020/2 nolu Genelgesi doğrultusunda uygulanmasında sakınca bulunmamaktadır. | |
| Komisyon kararı | Araştırma izni verilmesine oybirliği ile karar verilmiştir. |
| Muhalif üyenin Adı ve Soyadı: | Muhalif üye bulunmamaktadır. |

KOMİSYON

18/09/2020

Üye

Üye

E

EK-6: Etik Kurul Kararı

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN SAĞLIK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARAR FORMU

| | | | | | | |
|--|--|---|--|---------------------------------|------------------------------------|--------------------------------|
| ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI | 9-14 Yaş Grubu Çocuklarda Narsisistik Kişiliğin Siber Zorbalık ve Siber Mağduryet ile İlişkisi | | | | | |
| TITLE OF STUDY | The Relationship of Narcissistic Personality on Cyber Bullying and Cyber Victimization at 9-14 Age Group Children | | | | | |
| DEĞERLENDİRİLEN BELGELER | Belge Adı | Tarhi | Yayımlanma Numarası | Dil | | |
| | ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ | | | Türkçe <input type="checkbox"/> | İngilizce <input type="checkbox"/> | Diğer <input type="checkbox"/> |
| | BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜLÜK FORMU | | | Türkçe <input type="checkbox"/> | İngilizce <input type="checkbox"/> | Diğer <input type="checkbox"/> |
| | OLGU RAPOR FORMU | | | Türkçe <input type="checkbox"/> | İngilizce <input type="checkbox"/> | Diğer <input type="checkbox"/> |
| DEĞERLENDİRİLEN BELGELER | Belge Adı | Açıklama | | | | |
| | İSGOR Ta | | | | | |
| | ARAŞTIRMA BÜTÇESİ | | | | | |
| | BİYOLOJİK MATERYAL TRANSFER FORMU | | | | | |
| | İLAN | | | | | |
| | YILLIK BİLDİRİM | | | | | |
| | SÖZLEŞME RAPORU | | | | | |
| KARAR KURULU ÜYELERİ | Karar No:2020/210 | Tarhi: 05.08.2020 | | | | |
| | Yukarıda belirtilen verilerin basısına dayalı olarak ilgili belgelerin araştırma amaçlarına yönelik olarak, ortam, saklanması ve yayılması ile ilgili olarak incelenen ve uygun bulunmayan diğer araştırmaların yapılmasına ilişkin dosyasındaki belgelerin mekânlarda paylaşılmasında etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına ilişkin karar etkilidir. İlgili tarafların uygunluğu kabul edilmiştir. | | | | | |
| KLINİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU | | | | | | |
| ETİK KURULUN ÇALIŞMA ESASI | İlaç ve Biyolojik Ürünlerin Klinik Araştırmaları Hakkında Yönermelik, İyi Klinik Uygulamaları Kılavuzu | | | | | |
| BASKANIN UNVANI / ADI / SOYADI: | Prof. Dr. Ege GÜLEÇ BALBAY | | | | | |
| Ünvanı Adı/Soyadı | Ünvanlık Alanı | Kurum | Çevre | Araştırma ile ilgili | Katılım * | İmza |
| Prof. Dr. Hüseyin YÜCE | Tıbbi Genetik | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input checked="" type="checkbox"/> K <input type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Prof. Dr. Selma KARADEMİR | Çocuk Sağlığı | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input type="checkbox"/> K <input checked="" type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Prof. Dr. Yılmaz DEĞİRMENCI | Nöroloji | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input type="checkbox"/> K <input checked="" type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Doç. Dr. Hüseyin ÖNEÇ | İç Hastalıkları | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input type="checkbox"/> K <input checked="" type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Doç. Dr. Meltem GAMSIZKAN | Patoloji | Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi | E <input checked="" type="checkbox"/> K <input type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Doç. Dr. Mikail ARICAN | Ortopedi | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input checked="" type="checkbox"/> K <input type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Dr. Öğr. Üyesi Nuri Çelik ÇİŞKİCİ | Farmakoloji | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input checked="" type="checkbox"/> K <input type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Dr. Öğr. Üyesi Zeynep GAMSIZKAN | Tıp Eğitimi ve Hıjyen | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input type="checkbox"/> K <input checked="" type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali SUNGUR | Rejeneratif ve Tıbbi Biyoloji | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input type="checkbox"/> K <input type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Çğr. Gör. Şerif YILMAZ | İstatistik | Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi | E <input type="checkbox"/> K <input checked="" type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Melis POLAT | Arşivi | Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi | E <input type="checkbox"/> K <input type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Merali Saib ERCE | Biyoetik ve Etik | Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi | E <input type="checkbox"/> K <input type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |
| Kemal YARDOL | Sivil Üye | Yarıllar Dönem Çocuk Onkoloji Sanatçıları | E <input checked="" type="checkbox"/> K <input type="checkbox"/> F <input type="checkbox"/> H <input checked="" type="checkbox"/> İ <input checked="" type="checkbox"/> İ <input type="checkbox"/> | | | |

* Toplamda Bulunan

Etik Kurul Başkanı

Başığı her sayfaya örnekteki gibidir.

9. ÖZGEÇMİŞ

Yavuz Can MADENCİOĞLU doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı şehirde tamamladı. Lisans eğitimini 2014-2018 yıllarında Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik bölümünde tamamladı. 2019 yılında Akçakoca Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde ücretli öğretmenlik yaptı. 2019-2021 yılları arasında Ankara Şehir Hastanesi acil servis kırmızı alan, acil göğüs hastalıkları yoğun bakım ve acil dahiliye yoğun bakımda hemşire olarak görev yaptı. 2021 yılı itibariyle acil dahiliye yoğun bakım hemşiresi olarak görev yapmaktadır.

e-posta:

